

EVANGÉLIKUS Élet

Ahol a kosárfonás
is imádság

Üdítő imakortyok
napközben

Ajtók, ablakok
a világra
és Istenre

Győzni, de nem mindenáron

Erős Vár FC: a focipályán is
összeköthet a hit

A hónap könyve

BONHOEFFER- KALENDÁRIUM

-20%

~~4990 Ft~~

3992 Ft

A szikrázóan tehetséges, mártírhalált halt Bonhoeffer ebben a válogatásban az élet nehéz kérdéseire keresi a választ. A kötetben január 1-jétől december 31-ig minden napra jut egy oldalnyi gondolatébresztő üzenet. Napindító vagy esti csendesítő elmélkedések – 2023-ra is.

MEGVÁSÁROLHATÓ
KÖNYVESBOLTUNKBAN
ÉS A LUTHERKIADO.HU
OLDALON

ADVENTRE HANGOLÓDVA

Lapunk e számának megjelenésével egy időben kezdődik a futball-világbajnokság Katarban, ennek okán szólitottuk meg Magyarország egyetlen evangélikus focicsapatát. Az Erős Vár FC tagjai címlapinterjúnkban arról is beszélnek, milyen pozitív üzenetet tudnak közvetíteni a pályáról, illetve azon kívül is, de a három játékosal szót ejtettünk az idei világbajnokság árnoldalairól is.

„Ha csupán néhány másodpercre is, de odafordulok Istenhez a buszon ülve, munka közben, a boltban sorban állva, s ilyenkor rövid, de intenzív elfogódottság formájában megkapom a gondoskodás bizonyosságát” – írja jegyzetében Balczó Mátyas a határ-idők közé szorított, teljesítménykényszerrel terhelt hétköznapiak szomatoltó miniumáiról.

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség göteborgi gyülekezetének felügyelőjét, Jordáky Béla közgazdászt a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki – az elismerés okán közlünk vele interjút.

„Jézus nemcsak tegnap, ma, de holnap, sőt mindörökké ugyanaz. Ebbé kapaszkodhatunk mi is. Amikor lezárunk egy egyházi évet, mécseseket gyújtva, az örök élet reménységével, amikor reménységgel kezdünk el egy újat az ádventi gyertyák fényében” – biztat az *Élő víz* rovatban Gáncs Tamás.

Végezetül Kondor Péter püspök ünnepi gondolatait ajánlom olvasóink figyelmébe az adventi hangolódáshoz *A vasárnap igéje* rovatunkból: „...valljuk meg, hogy rászorulunk a biztatására, hiszen az élet annyi örömtelen helyzetet produkál. Olyan esztendő végén járunk, amelyet betölt a szomszédunkban dúló háború és annak megannyi aggasztó következménye. Jó lenne, ha ez az öröm tényleg úgy beragyogná az életünket, hogy másokat is újra felüdtő, erősítő, igazán boldog emberekként tudnánk készülni a karácsonyra.”

■ KÉZDI BEÁTA

Győzni, de nem mindenáron

Az Erős Vár FC labdarúgói Pál apostol nyomdokain járva nem a hervadó, hanem a hervadhatatlan koszorúért futnak. A budapesti bajnokságban szereplő evangélikus csapat három játékosával a labdarúgáshoz fűződő viszonyukról, a foci közegében hívőként való helytállásról és a kezdődő katarai labdarúgó-világbajnokságról is beszélgettünk.

19. oldal

Ahol a kosárfonás is imádság

A Somogyi-dombság szőlővel, erdőkkel borított lankáin meghúzódó Kótcse községben működik az egyre szélesebb körben ismert Kistérségi Hagyományok Háza – Evangélikus Közösségi és Alkotóház. A benne munkahelyteremtés céljával kialakított kosárfonó-, szövő- és faze-kasműhelyről az intézmény vezetőjét és az alkotóház koordinátorát kérdeztük.

27. oldal

Túl az Óperencián...

A múlt után kutatva a fotók különösen nagy értéket jelentenek. A Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltárában egy szinte teljes egészében fennmaradt forráscsoport, az útlevéltügyi iratok feltárása kezdődött meg a családtörténeti projekt keretében, s az iratok között számos evangélikus személy adataira és fotójára is rálehet a kutató.

31. oldal

TARTALOM

Forrás • Láthatóan evangélikus, Oratio oecumenica	4
A vasárnap igéje • Seben Glória	5
Forrás • Új nap – új kegyelem • Cselovszky Ferenc	6
Krónika • Hírek, tudósítások	7
Égtájéoló • Zsarnai Krisztián esperes írása	14
Az igehirdető műhelyében • Szinkronban a gyülekezettel: Lampért Gábor	16
Élő víz • Gáncs Tamás rovata	17
Nézőtér • Apáink kalapja – film Bereményi Gézaról	18
Interjú • Luther-rózsás mezben az Erős Vár FC	19
Kiadói közlemény • Figyelem, átszállunk!	22
A Luther Kiadó adventi könyvajánlója	23
Riport • Látogatás a kótcsei Evangélikus Közösségi és Alkotóházban	27
Jegyzet • Üdtő imakortyok napközben • Balczó Mátyas írása	30
Thesaurus • Beszédes források: útlevéltügyi iratok	31
Ajánló • Kapocs- és kötelékerősítő kiállítás a Bibliamúzeumban	34
Küldetés • Hol van a misszió helye?	37
Krónika • Hírek, tudósítások	38
Forrás • Oratio oecumenica	44
A vasárnap igéje • Kondor Péter	45
Forrás • Új nap – új kegyelem • Kondor Péter	46

LÁTHATÓAN EVANGÉLIKUS

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

Kovács Dániel bútorasztalos, minőségellenőr, presbiter – Sárbogárd. Korábban több felekezetbe is jártam, de az evangélikus gyülekezet családiassága, egymásra figyelő közössége, lelkesége vált a sajátommá. Úgy tekintek a gyülekezet tagjaira, mintha saját családtagjaim lennének. Az istentiszteleten az Úrral való kapcsolatot tudom úgy megélni, hogy nemcsak egyedül, hanem a gyülekezet tagjainak megtartó erőterében élem át. A prédikáció nagyon meghatározó a számomra. Abból nemcsak tanulok, és általa Isten és ember kapcsolatán gondolkodok, hanem önmagam vizsgálatát is el tudom végezni. Mérlegre tudom tenni, hogy mit teszek jól, és azt is, hogy mit rontok el. Örömteli, hogy Isten igéje által korrigálni tudom az életemet.

Nemcsak gyülekezetbe járó igehallgató, hanem szolgáló is vagyok. A templom és a templomtető felújításában is részt vettem, a gyülekezeti ház tetőterének kialakításában is segítő voltam, de kisebb feladatokban is aktívan részt vállalom. Örömmel tölt el, hogy ezekben a szolgálatokban nemcsak az alkotás örömét élhetem meg, hanem én is építeni tudom egyházunkat.

Az evangélikusok mai arcképcsarnoka az interneten a Lathatoan.reblog.hu és a [Facebook.com/lathatoan.evangelikus](https://www.facebook.com/lathatoan.evangelikus) címen érhető el.

FOTÓ: ÖKUMENIKUS SEGÉLYSZERVEZET

Ételt, otthont, esélyt. Idén is elindította országos adventi pénzadománygyűjtését az Ökumenikus Segélyszervezet. A huszonhetedik alkalommal meghirdetett, *Ételt, otthont, esélyt* mottójú akciót a megszokottnál korábban, már november 7-én

megkezdték, és egészen az év végéig, december 31-ig várják a felajánlásokat.

Az 1353-as adományvonalon hívásonként, illetve sms-üzenetenként két-százötven forinttal lehet támogatni az akciót. Emellett a Segelyszervezet.hu oldalon bankkártyás fizetésre is van mód, átutalással és csekken pedig a 11705008-20464565-ös bankszámlaszámra lehet eljuttatni a segítséget. Ezúttal is lehet adományozni a Tesco áruházakban, és országszerte a nagyobb postákon kihelyezett gyűjtődobozokban is várják a pénzfelajánlásokat. Személyes adományozásra Budapesten, a bazilikánál, az adventi vásáron a segélyszervezet adománypontjánál lesz lehetőség.

Forrás: Ökumenikus Segélyszervezet

ORATIO OECUMENICA

Mennyei Atyánk! Te teremtetted a világot és benne az embert. Életem megtartója vagy, aki szeretetből gondoskodsz mindenkiről, egész emberi valónkat pedig szent Fiadban újítd meg, benne teremtéd újjá a bűn igájában szenvedő világot. Az ő nevében könyörgünk hozzád, hogy imádságunkban azt kérjük, ami neked tetsző, és a te akaratoddal egyezik. Urunk, hallgass meg minket!

Urunk! Könyörgünk egyházunkért, gyülekezetünkért. Szentlelked teremtse újjá gyülekezeti közösségünket, hogy általad egymás testvérei lehessünk. Add, hogy az ige hirdetői Szentlelked erejével tanúskodjanak evangéliumodról, és Péterrel együtt mi is felismerhessük: az örök élet beszéde van nálad. Urunk, hallgass meg minket!

Urunk! Könyörgünk minden szenvedő emberért. Betegekért, gyászolókért, szomorkodókért, azokért, akik a mai napon emlékeznek előrement szeretteikre. Légy ereje az erőtlennek, vigasztalója annak, ki elveszítette a reményt, te emeld fel az elesettet. Jöjj, Urunk, hogy életünk benned újjá legyen! Urunk, hallgass meg minket!

Urunk! Könyörgünk minden emberért. Hazánkért, községünkért, városunkért, szeretteinkért és ellenségeikért is. Adj bölcsességet vezetőinknek, hogy csendes és nyugodt életet élhessünk. Add, hogy ne félelemmel gondoljunk a számadás napjára, hanem örömmel várjuk szent Fiad eljövetelét, amikor az egész világot megszabadítod a bűntől. Urunk, hallgass meg minket!

Hallgass meg minket, Urunk, és add, hogy a kegyelmi időt akaratod szerint éljük, egykor pedig téged dicsőíthessünk a mennyei seregekkel, amikor megújítod az egész világot, és elhozod örök országodat, ahol nincsen könny, és nincsen fájdalom, nincs többé betegség és halál, hanem te vagy minden mindenkiben a mi Urunk, Jézus Krisztus által. Ámen.

AZ EGYHÁZI ESZTENDŐ UTOLSÓ (ÖRÖK ÉLET) VASÁRNAPJA

MK 13,24-27

Húsvéti örömhír – novemberben?

Az utolsó szó jogán. „Ez már a vég. De az én számomra az élet kezdete.” Úgy tudjuk, a nációk által halálra ítélt Dietrich Bonhoeffer, a mártír német evangélikus lelkész ezekkel a szavakkal búcsúzott a vele együtt fogva tartottaktól. Amikor az utolsó szavainkat kimondjuk, az utolsó cselekedeteinket tesszük, általában nem tudjuk, hogy azok az utolsó. Kevés kivétel van: akik a haláson kivégzésükre várnak, akik halálos betegek, akik háborús övezetben élnek, ők talán jobban tudatában vannak annak a ténynek, amely mindnyájunkra igaz: bármelyik perc lehet az utolsó.

Ha a mai napod lenne az utolsó, és ezt biztosan tudnád, mit tennél? Mit mondanál, és kinek? Milyen mulasztást igyekeznél pótolni? Miért kérnél bocsánatot? Mit tennél meg, amit olyan régóta halogatsz?

Az első keresztények abban a hitben élték az életüket, hogy bármelyik nap lehet az utolsó ebben a földi életben, hiszen Krisztus bármikor visszajöhet. De mit is gondolunk erről az „utolsóról”? Mi fog akkor velünk történni? Azért is fontos, hogy tisztázzuk, mit gondolunk a végső dolgokról, mert az meghatározza azt, amit itt és most teszünk vagy nem teszünk.

Ami megrendülhet, az meg is rendül. A mai igénkben hallott kis részlet Jézusnak a hosszú, a végső időkről szóló beszédéből először is nyugtalanító. Jézus nem ígéri, hogy „bár nagy nyomorúság lesz, de ne aggódjatok, mert az én tanítványaim meg fogják azt úszni”. Ellenkezőleg: világossá teszi, hogy követőinek is viselniük kell az emberiség bűnének következményeit.

Amikor az emberi bálványok ledőlnek, amikor még a szilárdnak hitt állócsillagok is lehullanak az égből, amikor minden megrendül, amit addig gögösen szilárdnak hittünk és hirdettünk, akkor ezeket a félelmetes dolgokat a keresztények is tapasztalni fogják. Talán a következő napokban különösen is megérezzük ezt, ahogyan a téli sötétség és hideg még ijesztőbb kúszik be az otthonunkba, igyekszik bejutni a bőrünk alá, és uralkodni akar rajtunk.

A szomszédos háború réme, az ijesztő méreteket öltött társadalmi válság, amelynek az anyagiak megrendülése csak az egyik kis szelete, ránk is veszélyt jelentenek. Nem mondhatjuk, hogy nincs ok a félelemre. A nagy különbség hívő és nem hívő között nem az, hogy a hívők nem félnek. Hanem az, hogy a hívők a félelmetes dolgok közepette is bíznak abban a Jézus Krisztusban, aki a bűnt, a halált és a világot, amelyben nekünk nyomorúságunk van, már legyőzte.

Összegyűjtenek. Valójában ami utolsóknak látszik az életünkben, az valami újnak a kezdetét jelzi. Az utolsó napok nyomorúsága, a tartóoszlopnak hitt szalmaszálak megrendülése csupán jelei

”

annak, hogy Jézus Krisztus érkezik, hogy összegyűjtse választottait a négy égtáj felől, minden nép közül.

Talán itt újabb szorongás kúszik elő belőlünk, és összehúzza a torkunkat: Vajon honnan tudhatom, hogy kiválasztott vagyok-e? Hála

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ - FOTÓ: FREEPIK.COM

Istennek, nekünk nem a magunk kiválasztottságérzésében kell bízunk, hanem Jézus Krisztusban, aki az életét adta értünk. Amikor a keresztény mártírok az ókorban vagy a 20. század rémségei közepette vagy akár napjainkban az életüket adták és adják Jézusért, nagyon erős reménységgel kapaszkodnak az örök életbe, amelyet ő megígért. Ez a mi reménységünk is, akár tovább kell élnünk, akár meg kell halnunk.

Ezért a novemberi ünnepek, amelyek előrement szeretteinkre való emlékezésre hívnak, elsősorban Krisztus győzelméről szólnak nekünk, így közeli rokonságban állnak a húsvét örömhírével. Emlékeztetnek minket saját jövőnkre is: arra a végre, amely egyben az örök élet kezdete.

■ SEBEN GLÓRIA

Imádkozzunk együtt az ír népi himnusz szavaival: „A mag Krisztusé, és az aratás is Krisztusé – hadd gyűjtsön össze minket Isten magtára! A tenger Krisztusé, és a hal is Krisztusé – hadd gyűjtsön össze minket Isten háloja! Míg felnövünk s megöregsünk, majd öregségünkben meghalunk – hadd öleljenek át minket, Krisztus, a te karjaid! S a haláltól az idők végéig, amely nem vég, hanem újabb növekedés – hadd legyen otthonunk a kegyelem paradicsoma!” Ámen.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (november 20.) *És [a fiú] útra kelve el is ment az apjához. Még távol volt, amikor apja meglátta őt, megszánta, elébe futott, nyakába borult, és megcsókolta őt.* Lk 15,20 (Jer 3,14; Mt 25,1–13; Jel 21,1–7; Zsolt 90) Még távol volt... És talán nem is csak testben. Lehet, gondolatban még vétett hibáinak szégyenén rágódott. Vagy az út során feltört lábát fájlalta. Esetleg tarisznyájában turkált valami enivaló után. De az őt vágyakozva hazaváró apjának tekintete már akkor is követte mozdulatait. Az a kiölhetetlen, ki nem érdemelt szeretet már akkor feszítette mellkasát. „Ilyen az Isten” – állítja Jézus. „Ez a mi reménységünk” – érezhetjük, útban hazafelé.

Hétfő (november 21.) *Jézus mondja: Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csak énáltalam.* Jn 14,6 (Ezsd 8,21; Zsid 12,18–25; Ézs 1,1–9) Hozzáférés: a számítástechnika nyelvén így nevezik azt a jogot és lehetőséget, amikor egy eszköz és az azon működő programok a tárolt információkkal elérhetővé válnak valaki számára. Jézus arról tesz tanúbizonyságot, hogy Isten elérhető számunkra. Megnyílik nekünk, és bepillantást enged szándékaiba, érzéseinek világába. A kód, a belépés, az élet igazságának útja pedig maga Jézus. Személye, tanúskodása, tettei, áldozata és feltámadása. Ha úgy éreznénk, hogy „elfelejtettük a jelszót”, csak forduljunk őhozzá! Hiszen általa utunk, kapcsolatunk, hozzáférésünk lehet a kegyelem Istenéhez.

Kedd (november 22.) *Megőrzi ő híveinek életét, kimentti őket a bűnösök kezéből.* Zsolt 97,10b (2Kor 6,4–5.8–9; Ézs 35,8–10; Ézs 1,10–20) A pillanatnyi körülmények szorítása nagy úr lehet egy ember életében. Amikor egy-egy helyzet megszüli a félelmet, a kétségbeesést, a vereség kilátástalanságát, a lemondást. A 97. zsoltár olyan emberekhez szól, akiket hasonló érzések kerítettek hatalmukba. Írója azonban figyelmüket az őket szorító helyzetről egy tágabb összefüggés felé fordítja. A szabadító Istennel együtt látva ugyanis új megvilágításba kerülnek a pillanatnyi próbatételek. A zsoltárban az ellenség mellett feltűnik a Pártfogó, a szorongattatás mellett a menekvés, a pusztulás mellett a megmaradás. És persze a hitvallás, hogy életünkben a végső szót mégsem az istentelen gonosz erők, hanem az igaz Bíró hivatott kimondani.

Szerda (november 23.) *Emeljétek föl fejeteket, ti, kapuk, emelkedjétek föl, ti, ősi ajtók, hogy bemehessen a dicső király!* Zsolt 24,7 (Jn 1,12; 1Kor 3,9–15; Ézs 1,21–31) Autópályák felett átívelő hidakon, kifüggesztett transzparensen látható a figyelmeztetés: torlódás esetén alakítsunk ki egy sávnyi szabad

utat a mentőnek. Nem mindegy ugyanis, hogy ha valaki bajba kerülne, a kellő időben megérkezik-e hozzá a segítség. Advent küszöbén az ősi zsoltár szavai hasonlóan figyelmeztetnek bennünket. Jézus, a dicső Király is megmentőként érkezik hozzánk. Ha őszintén megnyílunk előtte, utunk során helyet adva neki, gyógyulást munkáló segítsége a mi életünkben is célhoz érhet.

Csütörtök (november 24.) *Mert az Isten országa közöttetek van!* Lk 17,21b (Ézs 49,8a; Zsid 13,1–9; Ézs 2,1–5) Még egy hónap, és előkerülnek a januárban elpakolt karácsonyfadíszek. Reménység szerint épségben. Erről hivatott gondoskodni a törékeny gömbök és figurák közt lévő puha csomagolóanyag. Mint amolyan egymástól is megóvó, védelmező közeg. Persze nem csak az üveggömbök, az emberek számára sem mindegy, milyen a köztünk levő köztes közeg. Mi hatja át? Feszültségek, ütközések, harcok, bizalmatlanság? Vagy a betlehemi Gyermekek, a názáreti ács lelkülete? Az ő békéje? Ezt hozza, kínálja fel újra, ma is. Szavaival, személyében az isteni ma is közöttük van.

Péntek (november 25.) *Az Úr [...] adta a napot, hogy nappal világítson, és megszabta a hold meg a csillagok rendjét, hogy éjjel világítsanak, [...] mozgásban tartja a tengert, hogy zúgjanak hullámai.* Jer 31,35 (1Kor 8,6; Zsid 13,10–16; Ézs 2,6–22) Széthullás... Amikor Jeremiás kortársai körbepillantanak, talán ez a szó juthat eszükbe. Háborús rombolás, az egykor biztonságot és fogódzót adó keretek szétesése jellemzi ugyanis korukat. A széthullás látványával szemben a próféta a teremtett világban tetten érhető rend képét állítja a kortársak elé. S a rend urát, Istent. Akinek van hatalma megteremteni a káoszból a kozmoszt, a széthullás helyén a felépülést. A belé kapaszkodó hit lehet az, ami ma is megszülnéti életünkben a megnyugvást, a jövő irányába táplált bizalmat.

Szombat (november 26.) *Isten pedig nem a holtak Istene, hanem az élőké.* Mert az ő számára mindenki él. Lk 20,38 (Zsolt 116,9; Jel 21,10–14.21–27; Ézs 3,1–15) Az emberi elmében megszületett a gondolat: Isten halott. Semmi köze már ahhoz, hogyan is élünk. Mennyire másként gondol a kinyilatkoztatás szerint Urunk miránk, emberekre! Számára – ahogy Jézus mondja az őt csapdába csalni akaró, vele feleselő szadduceusoknak – mindenki él. Mert Isten nem akarja, hogy bármelyikünk élete a semmi mélyére hulljon. A hívő ember ilyenkor érezhet különös hálát azért, hogy a mi gondolataink nem Isten gondolatai...

■ CSELOVSKY FERENC

„...javából részesítse tanítóját”

Extra juttatás nevelési-oktatási intézményeink dolgozóinak

A fűtési időszak elején egyszeri, nettó száznyolcvanezer forintos juttatásban részesíti az evangélikus nevelési-oktatási intézményben dolgozó munkatársakat a Magyarországi Evangélikus Egyház. Erről az országos presbitérium hozott döntést a szeptember 22-i ülésén. A támogatást már eljuttatták az intézményeknek, amelyeknek legkésőbb december elején kell kifizetniük a munkavállalók számára a rájuk eső összeget.

A határozat értelmében nemcsak a pedagógus-munkakörben dolgozóknak jár a támogatás, hanem minden más alkalmazottnak is, függetlenül attól, hogy határozott vagy határozatlan idejű szerződéssel bírnak-e. A feltétel annyi, hogy minimum heti húsz munkaórán belül legyenek bejelentve; a támogatás értelemszerűen a szerző-

olvasható szakaszt is: „Akit pedig az igére tanítanak, az minden javából részesítse tanítóját.” (Gal 6,6)

„Az apostol mély hite, óriási élettapasztalata és gyakorlatias gondolkodása nem véletlenül töltött be oly fontos szerepet Luther Márton teológiai gondolkodásában, s persze ezért lehet mai egyházi

désben meghatározott munkaidővel arányos mértékű. Az október 1-jei létszám figyelembevételével így összesen több mint kétezer-hatszáz fő részesül belőle. Közülük ezerhétsházharmincöt dolgoznak pedagógusként, négyszáztízenn vannak a nevelést-oktatást közvetlenül segítő munkatársak és négyszáznyolcvanketten a technikai dolgozók.

Pál apostol intésére, a keresztyén közösségek fontos alapvetésére utalt az egyház országos elnöksége abban a levélben, amelyet minden érintettnek eljuttattak: „Egymás terhét hordozzátok, és így töltsétek be Krisztus törvényét.” (Gal 6,2) Fabiny Tamás elnök-püspök és Pröhle Gergely országos felügyelő idézte a néhány verssel később

életünk iránytűje is – írták a levélben. – Az elmúlt hónapokban kialakult gazdasági nehézségek, az energiaárak drámai növekedése és az ezek nyomán kialakult társadalmi feszültségek, különös tekintettel az oktatásban dolgozók régebb óta nyilvánvaló nehézségeire, minden iskolafenntartót cselekvésre hívnak. Aki a szó szoros értelmében »az igére tanítanak«, és azok is, akik elhivatottan bármilyen készséget, tudást adnak át, megérdemlik a tágabb közösség megbecsülését és persze a gyakorlati segítséget is.” A juttatással szeretnék kifejezni köszönetüket a munkatársak mindennapos áldozatos, elhivatott munkájáért – zárta a levelet Fabiny Tamás és Pröhle Gergely.

Forrás: Magyarországi Evangélikus Egyház

FOTÓ: MAGYAR KÜRIR

Tanárballagás

Egyházi oktatási intézményekben dolgozó pedagógusok tartottak úgynevezett tanárballagást november 8-án este Budapesten. Az alkalom szervezői és résztvevői a pályaelhagyás problémáján keresztül a közoktatás egészének tartathatatlan állapotára kívánták felhívni a figyelmet.

A Deák téri evangélikus templomtól induló és a Szent István-bazilikánál záruló, megközelítőleg ezer ember jelenlétével megtartott eseményen elhangzott az egyházi iskolákban tanítók ötpontos állásfoglalása is. Eszerint új nemzeti oktatási stratégiát, gyerekbarát oktatást, autonómiát, vonzó pedagógus-életpályát, értékálló és igazságos bért kérnek, és elengedhetetlen a pedagógusok megbecsülése.

A szervezők kérésére az alkalom végén Csepregi András evangélikus lelkész, a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium iskolalelkésze mondott rövid imádságot: „Jézusunk, te azzal biztattál bennünket, hogy aki kér, az kap. Hadd kérjük el most a mi mennyei Atyánktól mindazt, amire a legnagyobb szükségünk van. Add meg nekünk, hogy egyetértsünk a legfontosabb dolgokban. Add meg nekünk, hogy figyelmesek és türelmesek legyünk egymás iránt. Add meg nekünk, hogy jó mentorai lehessünk a ránk bízott fiataloknak. Add meg nekünk, hogy kitartók legyünk a jóban, és ne elégedjünk meg félmegoldásokkal. Add meg nekünk, hogy örömet találjunk hivatásunkban. Ámen.”

EvÉlet-infó

Szeressünk szívből, tegyünk jót

Száz éve önállósodott a muravidéki evangélikusság

A szlovéniai evangélikusok önállósodásának, egyházzá szerveződésének, a Muravidéki Evangélikus Esperesség megalakulásának századik évfordulóját ünnepelték október 31-én – amely Szlovéniában munkaszüneti nap – Murszombatban (Murska Sobota), a Luther Márton evangélikus templomban. Az egyúttal a reformációról is megemlékező alkalmon a népes gyülekezet előtt beszédet mondott Fabiny Tamás, egyházunk elnök-püspöke és Borut Pahor, a Szlovén Köztársaság elnöke is.

A gondosan előkészített istentiszteletre Ausztriából, Szerbiából, az Egyesült Államokból és Magyarországról is érkeztek lelkészek, egyházi és világi vezetők, az ökumené jegyében más felekezetek képviselői is.

A liturgiában a Szlovéniai Evangélikus Egyház lelkészei működtek közre, igehirdetéssel Leon Novak püspök szolgált. Prédikációjában János evangéliumának 13. fejezete alapján arról szólt, hogy a szeretet hiánya nyilvánvaló, és e hiány következményei fájdalmasak. Utalt az Ukrajnában és a világ más részein kialakult fegyveres konfliktusokra, majd a Jézustól kapott új parancsolat nyomán úgy fogalmazott: legyen ez útmutatás számunkra a 21. század e zűrzavaros és válságos időszakában, hogy mi is, ahogyan Primož Trubar (1508–1586), a szlovén irodalmi nyelv

megteremtésében hatalmas szerepet játszó protestáns lelkész, író, bibliafordító írta: „Szívünkől szeressük felebarátunkat, és jót tegyünk vele, amennyit csak tudunk.” Ha ez az irányadó kapcsolatainkban – zárta gondolatait Novak püspök –, akkor békésebb, tiszteletteljesebb lesz az együttélésünk, és a fiatal generációnak is lesz perspektívája a jövőjére nézve.

Fabiny Tamás a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspökeként és a németországi székhelyű Luther Márton Szövetség (Martin-Luther-Bund) elnökeként is köszöntötte a hallgatóságot. „A mai háborús helyzetben különösen is törekednünk kell arra, hogy kimondjuk: nincsen szent háború, csakis szent béke” – mondta beszédében. Ő is megemlékezett Primož Trubar, és beszélt Kuzmics István (Štefan Küzmič) lelkészről is, aki a két nemzet

– a magyar és a szlovén – együttműködéséért fáradozott. Beszédét a Galatabeliekhez írott levél 3. fejezetének 28. versével zárta: „Krisztusban tehát nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok Krisztus Jézusban.”

A nap második felében a magyarul is kiválóan tudó Mitja Andrejek szlovén evangélikus lelkész és felesége, Andrejek-Györfi Judit lelkész nő látta vendégül Fabiny Tamást Domonkosfán (Domanjševci). A magyar gyülekezet néhány tagja is csatlakozott, érdeklődéssel hallgatta a püspök reformációi áhítatát. Luther Márton bibliafordítása kapcsán Fabiny Tamás arról beszélt, milyen fontos, hogy anyanyelven lehet olvasni a Szentírást. Az áhítat után a helyiek mutatkoztak be, beszéltek a faluról, majd büszkén mutatták a kétszázhetven fős település nemrég elkészült néprajzi könyvét. A jó hangulatú beszélgetés után a felújított templomot is megmutatták. A templom érdekessége, hogy az oltárkép két oldalán Luther és Philipp Melancthon fából faragott szobra látható.

■ NAGY ÁDÁM

Talpra állás után jöhet az igehirdetés

Lóczy Tibor lelkésszé avatása Budaörsön

Nem egészen szokványos módon szólította meg, hívta el szolgálatára az Úr Lóczy Tibort, és ő már jó néhány éve válaszolt a hívásra. November 6-án pedig a budaörsi evangélikus templomban mint az Evangélikus Hittudományi Egyetem másoddiplomás lelkészképzésének végzett hallgatóját szép számú gyülekezet előtt ordinálta Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház Északi Egyházkerületének püspöke.

A felvidéki lelkészjelölt ordinációját a budaörsi és a sajkógömöri gyülekezet közötti testvérkapcsolat okán tartották a magyar főváros agglomerációjához tartozó településen. Az ünnepi istentisztelet liturgiájában Peter Mihoč, a Szlovákiai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház

Keleti Egyházkerületének püspöke mellett az Evangélikus Hittudományi Egyetem részéről Korányi András professzor, valamint Endreffy Géza, a helyi gyülekezet lelkésze vett részt. Énekszolgálattal működött közre a budaörsi gyülekezet énekkara és az Evangélikus Kántorképző és Egyházzenei Intézet Mandák kórusa.

Lóczy Tibor az ünnepi alkalom meghívójára *Ezékiel próféta könyvéből* választott egy szakaszt: „Ezt mondta nekem: Emberfia, állj a lábadra, beszélni akarok veled! Miközben beszélt, lélek áradt belém, talpra állított, én pedig hallottam, hogy beszél hozzám. [...] Hirdesd nekik az én ígéimet, akár hallgatnak rá, akár nem törődnek vele; hiszen engedetlen nép ez!” (Ez 2,1–2.7) Fabiny Tamás a prédikációjában felidézte: a lelkészjelölt életében is volt egy olyan időszak, amikor egy baleset következtében nem tudott lábra állni. Ekkor látogatta meg őt Rusznyák Dezső sajkógömöri lelképásztor, és egy finn kátét adott neki olvasnivalóként. „Isten téged, mint egy-

kor Ezékielt, elhívott – fordult a püspök Lóczy Tibor felé. – Talpra akart állítani, nemcsak fizikai értelemben, hanem lelki értelemben is.” Erre a hívásra válaszul gyülekezeti munkatársként már eddig is nagy szolgálatot végzett, ezentúl pedig immár az Úristen felkent embereként teheti majd mindezt.

Lóczy Tibor a könyörgő imádságban hálát adott a hallható ígéért és Isten földi köveiért, akik az evangéliumot hirdetik. Köszönetet mondott a családokért, rokonokért, gyülekezetekért, mindazokért, akik az útján támogatták. Imádkozott azokért a testvéreinkért, akiket háború vagy járvány sújt, és azért, hogy Urunk tanítson minket szüntelen imádkozni egymásért.

A lelkésszentelési istentisztelet végén nagy szeretettel köszöntötték Lóczy Tibort a jelen lévő lelkészek, munkatársak, barátok, így többek között Peter Mihoč püspök is. Köszöntőjében elmondta, hogy az alkalom nemcsak az Úristen áldásaként jöhetett létre, hanem számos egyeztetés is megelőzte a két egyház részéről. A frissen ordinált pásztor ennek az együttműködésnek az eredményeképpen kezdheti meg lelkési szolgálatát.

■ – N. Á. –

Lóczy Tibor Sajógömörön (Szlovákia) született 1966-ban. Édesanyja római katolikus, néhai édesapja evangélikus, testvérével az evangélikus egyházban részesültek a keresztség szentségében. Atornaljai gimnáziumban érettségizett. Több helyen is dolgozott, majd 2007-ben egy baleset után fordult Isten felé, és jutott hitre. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem katekéta-lelkési munkatárs szakának elvégzése után jelentkezett a másoddiplomás lelkészképzésre. Gyakorlatát a nyíregyházi Emmaus gyülekezetben végezte, mentora Bozorády András lelkész volt. 2022-ben szerzett diplomát. A Magyarországi Evangélikus Egyház küldi ki beosztott lelkési szolgálatra a Sajógömöri Evangélikus Egyházköztségbe.

FOTÓK: NAGY ADÁM

Erőt meríteni a hálaadásból

Evangelikus felügyelők országos konferenciája Révfülöpön

Az evangélikus presbiterek szeptemberi országos találkozásán elhangzottakat gondolták tovább a felügyelők idei országos konferenciájának résztvevői november első hétfőjén Révfülöpön, az Ordass Lajos Evangelikus Oktatási Központban. A hagyományos találkozó célja – a presbiter-találkozó tapasztalatainak összegzésén túl – az egyházunk előtt álló feladatok áttekintése volt.

A konferencia nyitó előadását Navracsics Tibor területfejlesztésért és az uniós források felhasználásáért felelős tárca nélküli miniszter tartotta *Magyarország Európában* címmel. A politikus, aki egyben a térség országgyűlési képviselője is, arról beszélt, hogy Európát Ázsiától a kultúra, a kereszténység, a görög, római, zsidó örökség, a történelem, Magyarországot az európai nemzetektől pedig nyelve és kultúrája különbözteti meg.

A 18. század végén megfogalmazott herderi jóslat, hogy eltűnünk a szláv tengerben, megalapozta a jövőtől való rettegést, és a nemzethalál lehetőségét vizionálta. Vajon a jövőben eltűnünk-e

mi, magyarok, vagy megmaradunk? – ez a kérdés azóta is erősen foglalkoztat minket.

EGYSÉG ÉS SOKSZÍNŰSÉG

Navracsics Tibor szerint a problémáinknak két oka van: egyrészt egy szentimentális, vagyis hogy mindent érzelmi alapon fogunk fel, másrészt egy intellektuális restség, nevezetesen hogy nem vagyunk hajlandók megtanulni az Európai Unió állította szabályokat. Előbbihez hozzátartozik a magyarok alapélménye, a magányosság. Azt érezzük, hogy fogyunk, zsugorodunk, egyre kisebb területen értjük meg magunkat, és mindaz, ami a

nyelvi és kulturális határainkon túl van, ellenséges, ott vigyáznunk kell. Emellett a megcsalás érzése is bennünk van: úgy érezzük, Európa cserben hagyott bennünket 1848–1849-ben, 1918-ban, 1920-ban, 1945-ben és 1956-ban is.

A miniszter hangsúlyozta: meg kell határoznunk, mik a nemzeti érdekeink, mit akarunk Európában, hogyan akarjuk azt elérni. Komoly hagyományokkal, megkülönböztető vonásokkal rendelkező nemzet vagyunk, és egy olyan Európában hiszünk, amely tudja tolerálni a kulturális egységet és sokszínűséget.

Az előadás után a résztvevők az ország aktuális helyzetéről, pártpolitikai kérdésekről, a nemzeti konzultációról faggatták Navracsics Tibort, és kérdéseikben kitértek arra is, hogy a kormány számít-e az evangélikus egyházra, elismeri-e a munkáját. Emellett szóba került az is, hogy a mai fiatalokban nincsenek görcsök, félelmek, kisebbségi érzések, a különféle pályázati és ösztöndíj-lehetőségek által sokan eljutottak külföldre, kinyílt számukra a világ.

Az esti áhitaton Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke a 108. zsoltár alapján arról beszélt, hogy a háború sötétségében szükség van a hajnal keresésére. „Mikor ér véget az éjszaka, hol kezdődik a reggel?” – tette fel a kérdést, majd a választ is megadta: „Mikor a másik ember vonásaiban észreveszem a felebarát vonásait. A világban uralkodó sötétséget úgy tudjuk eloszlatni, ha Jézus Krisztusról tanúszkodunk.”

TÖBB KELL BELŐLE!

Szombaton a résztvevők a presbiterek szeptemberi országos találkozásának (EPOT) tapasztalatait összegezték, a szekcióbeszélgetések témáit gondolták végig. Pröhle Gergely, egyházunk országos felügyelője kiemelte: szükségünk van a hálaadásból fakadó erőre, arra, hogy hitvalló keresztyének legyünk, korszerű nyelven fogalmazzuk meg és adjuk tovább azt, ami számunkra fontos. Köszönetet mondott az EPOT szervezőinek, amiért olyan fantasztikusan készítették elő az alkalmat.

Mészáros Tamás, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület felügyelője, az EPOT egyik szervezője a tanulságok, reflexiók kapcsán kiemelte: ez egy szakmai továbbképző nap volt, lelki útravalóval. A találkozón ezerhatszázötvenen

FOTÓK: NAGY LAJOS / VEOL.HU

vettek részt, a legtöbben – összesen százhatvanketten – a Győr-Mosoni Egyházmegyéből, ugyanakkor volt olyan egyházmegye is, ahonnan összesen öten érkeztek az alkalomra. A résztvevők fele a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerületből jelentkezett a programra.

Az utólagos értékelés során több mint négyszázan küldték vissza a kérdőíveket, és ezeken döntően pozitív visszajelzéseket fogalmaztak meg; a jelenlévők úgy érezték, hogy az alkalom profi, lélektől átítatott volt. Csupán egy-két kritika érkezett, például arról, hogy a szekcióüléseket miért egy időben tartották. Azt is többen kifejezték – magán az EPOT-on és a révfülöpi felügyelői konferencián is –, hogy fontos a rendszeresség, gyakrabban kellene hasonló rendezvényt szervezni.

SEGÍT A TOVÁBBLÉPÉSBEN

A konferencián az EPOT öt szekciója közül négyet idéztek fel az előadók, így utólag mindegyiknek részesei lehettek a felügyelők. Sefcsik Zoltán, a Szekszárd és Környéke Társult Evangélikus Egyházközség lelkésze, a *Spirituális források* elnevezésű szekció egyik vezetője a különböző – karizmatikus, fundamentalista, kapcsolatközpontú, intellektuális, misztikus – istenélményekről beszélt. Mint mondta, a Krisztus-központú ígére figyelés minden elakadásunkból segít továbblépni. Elhangzott az is, hogy egy gyülekezetben többféle irányzat élhet

együtt, ezek egymást kell, hogy erősítsék, kiegészítsék.

A *Látni, látszani, láttatni* szekció egyik vezetője, Szabó B. András pestújhelyi lelkész azt elemezte, hogyan tudjuk az egyház kisebbségi helyzetéből a legtöbbit kihozni, hogyan tudunk a valós méretünknel nagyobb hatást kifejteni. Szólt a misszió jelentőségéről, mert ahhoz is misszió kell, hogy szinten tudjunk maradni. Gyűjtsük össze a jó gyakorlatokat egymástól, tanuljunk a másiktól! – bátorította a felügyelőket.

MINDENKIT ALKALMASSÁ TESZ

Heinczinger Orsolya budavári gyülekezeti felügyelő, az Északi Egyházkerület Püspöki Hivatalának vezetője, a *Működünk együtt, mint egy test tagjai* című szekció vezetője megkérdezte a felügyelőket, vajon fülnek, száznak, lábnak vagy kéznek tartják-e magukat a gyülekezetben. Kiből van a legkevesebb? A legtöbb? Melyik nélkül nem működik a gyülekezet? Mi történik, ha a lelkész más feladatban szeretne bennünket látni? Mindannyian Krisztus testének tagjai vagyunk – hangsúlyozta –, mindegyikünknek megvan a helye, Isten mindenkit képessé tesz arra, hogy elvégezze azt a feladatot, amellyel megbízta. A felügyelői hozzászólásokból kiderült: minden gyülekezeti tag alkalmas valamelyik szolgálati területen, fontos a munkamegosztás, a munkák delegálása, ne a felügyelő végezzen mindent egyedül.

Fabri György, az Északi Egyházkerület felügyelője a felelős gazdálkodásról, egyház-finanszírozási kérdésekről beszélt, arról, hogy az áldozatvállalás nem anyagi kérdés, hanem elszántság kérdése. A számokat elemezve elmondta: igen sok gyülekezetben emelkedett a saját áldozatvállalás mértéke. Adójuk egy százalékát nyolcvanötezen ajánlották fel az evangélikus egyháznak, közülük nagyon sokan nem evangélikusok, akiket mi tudunk megszólítani.

A gazdálkodás témájához kapcsolódóan Krámer György, a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának igazgatója a Covid-válság és a háború hatásait ismertette. Az energiaárak emelkedése kapcsán elmondta: a gyülekezetek élhetnek a pályázati lehetőségekkel, az energiahatékonyságot mindenhol növelni kell, az országos iroda szakemberei a projektek megfogalmazásához, kérelmekhez tanácsokat is adnak.

A VITA GAZDAGÍT

Valamennyi előadást élénk vita követte; a felügyelők a véleményükkel, a gyülekezetekből hozott jó tapasztalatokkal gazdagították a konferenciát. Erre nemcsak az előadások utáni hozzászólások kínáltak lehetőséget, hanem a szünetekben zajló és a késő esti órákba nyúló beszélgetések is; a program fontos része volt a találkozások, a véleménycsere, akár a balatoni séta, akár étkezés közben.

Az idei programon a Luther Otthon – Evangélikus Diákotthon szeptemberben felavatott új épületének három fiatal lakója is részt vett. Szunyogh Dóra mesterszakos villamosmérnök-, Ferenczi Sándor alapszakos gépészmérnök-, Takács László alapszakos mérnök-informatikus hallgató a Műegyetemen, utóbbi szak kollégiumi bizottsági tag, a mentori szolgálat tagja. A szünetekben arról beszéltek, mennyivel többet jelent evangélikus szakkollégiumban lakni, mint egy világi intézményben.

Az áhítatok és az istentiszteletek a lelki feltöltődést, gazdagodást segítették. Áhítatot tartott Kondor Péter, a Déli, illetve Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke. A vasárnapi istentiszteleten a házigazda, a révfülöpi oktatási központ igazgatója, Hafenscher Károly lelkész Kol 1,3–6 alapján hirdette Isten ígését, a hála és a reménység jelentőségét hangsúlyozva.

■ BALLA EMÓKE

Isteni ige, emberi szó, bibliai igazság

*Tudománynapi konferencia
az Evangélikus Hittudományi Egyetemen*

Teológia és nyelv címmel tartottak konferenciát a magyar tudomány ünnepe alkalmából november 9-én az Evangélikus Hittudományi Egyetemen. „A nyelv a »majdnem« eszköze: körülír, közelít, tart valami felé, de célját sosem éri el. Kimeríthetetlen változatossága egyszerre felszabadító játék és az elégtelen kommunikáció végtelen vergődése: sosem teljesen pontos közelítés” – írja a Luther Kiadó gondozásában frissen megjelent, a konferencia anyagát adó Teológia és nyelv című kötet bevezetőjében az egyik szerkesztő, Szűcs Kinga, a vallás- és társadalomtudományi tanszék adjunktusa, aki – Bácskai Károly, az újszövetségi teológiai tanszék docense mellett – egyben az esemény házigazdája is volt.

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

A konferencia résztvevőit Csepregi Zoltán rektor köszöntötte, Luther Mártonnak *A keresztény iskolák felállítása* című művéből idézve. A reformátor a nyelvet Isten fenséges és drága adománynak nevezte, elsődleges funkciójának az evangélium megtartását tekintette. „A nyelv az a hüvely, amelybe a Lélek kardja van dugva” – dicsérte az örömhír hordozóját.

A rektor a nyelvek megalkotásán túl Isten csodájának nevezte azt is, hogy az ünnepi konferenciára elkészült a szekción elhangzó előadásokat tartalmazó oktatói kötet is.

SZÖVEG ÉS VALÓSÁG

A plenáris előadások sorát Fabiny Tibor, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kará-

nak egyetemi tanára nyitotta meg *Nyelv, jelentés és igazság a Bibliában* című előadásával. A negyvenhárom éve bölcsészkaron oktató professzor – szakterülete az angol irodalomtörténet és a hermeneutika – egyik alaptézise volt, hogy aki irodalmat tanul, az más nyelvet olvas, mint aki tudománnyal foglalkozik. „A tudományos nyelv egzakt, denotatív (egy dolgot jelölő) nyelv, a költői nyelv viszont képi, asszociatív, konnotatív (együtt jelölő) nyelv” – foglalta össze.

Az elkövetkezőkben Fabiny professzor Northrop Frye világhírű kanadai irodalomtudósnak az elméletét vázolta és értelmezte a szerző *Kettős tükör* című, a Biblia és az irodalom kapcsolatáról szóló könyve alapján. Az elmélet szerint az emberi gondolkodás történetében a nyelv három fázisát lehet megkülönböztetni: a metaforikus, költői nyelvi szakaszt, a metonimikus, fogalmi nyelvi szakaszt és a deskriptív, leíró nyelvi szakaszt. „Frye szerint a Szentírás nyelve az első, metaforikus fázishoz áll közelebb, hiszen legnagyobb része költői nyelven íródott, noha egyes részei kétségtelenül a második nyelvi fázis felé tendálnak” – mutatott rá Fabiny Tibor.

A nyelv és a jelentés kapcsán az igazság kérdése is fölvetődik – hívta fel a figyelmet –, ismét Frye-t idézve: „...ha valami olyasmi szerepel a Bibliában, ami történelmileg igaz, az nem azért van ott, mert történelmileg igaz.” A Biblia igazságát a Biblia történeti valóságában kell keresnünk, nem azon kívül.

„A szöveg nem átlátszó üveglak – fogalmazott Fabiny Tibor –, amely »mögött« lenne a történelemnek tekintett végső valóság. Nem a szöveg »mögé«, centrifugálisan, hanem a szövegre, centripetálisan kell néznünk, mert maga a szöveg teremti meg az olvasónak a valóságot, a szöveg valódi jelöltjét: az élő Krisztus jelenlétét.” A teológiát is végzett

előadó ehhez a Lélek segítségét kívánta minden hallgatónak Jn 16,13-ot idézve: „...amikor azonban eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra...”

KÉZMŰVES IGEHÍRDETÉS KELL!

Szabó B. András, a gyakorlati teológiai tanszék adjunktusa *A szavak mestere* című előadásában a lelkészi igehirdetői képesség meghatározó voltáról és fejlesztési lehetőségeiről gondolkodott el. Feltette a kérdést, hogyan válhat többé a hallgató egy igehirdetés hatására akkor, ha egész biztos, hogy nem fogja kézbe venni a Szentírást.

Az előadó az igehirdetést mint eseményt és élményt mutatta be, mely kiemeli a jelen pillanatot, és túlmutat önmagán. Ismertette Morwenna Ludlow-nak, az Exeteri Egyetem professzorának az úgynevezett technépárhuzamát. Bár ő a kappadókiai atyák [azok a nagy keleti egyházatyák, akik Kappadokiában születtek – a szerk.] homiletikai örökségét vizsgálta, elmélete kiterjeszhető a mai teológusokra is, az igehirdetés ugyanis megőrizte a „kézműves hagyományt”. Először is szaktudás kell hozzá: a bibliai nyelvek, az exegézis, a rendszeres és gyakorlati teológiai ismeretek elsajátítása. A második kritérium, a mester és tanítvány viszony is adott, mivel a megszólító ige hallásból van. Az igehirdető mesterségének címe, vagyis jó terméke az igehallgató maga.

„Ludlow az idézett előadásában nem a kivételes, hanem a jó teológia – beszéd, írás, prédikáció – létrehozását tűzi ki célul. A kézművesség meghatározásához a sörfőzés világának ismert és napjainkban nagyon népszerű szóhasználatát veszi át – magyarázta Szabó B. András. – A kézműves – craft – söröket az különbözteti meg a nagyipari tömegtermeléstől, hogy a készítő nem a profitra, hanem a termék minőségére koncentrál. Az egyedi, a különleges szemben áll az átlagot megcélzó, tömegigényeket és tömegizlést kielégítő termékekkel.” Az előadó szerint ez a megközelítés több szempontból is alkalmas lehet a mai magyar evangélikus igehirdető szakmai identitásának meg erősítésére.

Az istentisztelet sokféle nyelvről beszélt Hafenscher Károly, a gyakorlati teológiai tanszék vezetője a „Régen sokszor és sokféleképpen szólt Isten...” – és ma? című előadásában. Meghökentő

mondattal indította mondandóját, Erik Flügge német újságíró idézve: „Az egyház a nyelvbe döglök bele.” A figyelemfelkeltő nyelvi fordulatot használó cikket egy jövőorientált, az egyházak verbális kommunikációjának szükségszerű megújításához új szempontokat adó könyv követte, amelynek a felvetéseit érdemes megszívlelnie a minél többeket megszólítani vágyó egyháznak.

Előadásában Hafenscher professzor – rávilágítva a tradíció és a korszerűség

FOTÓ: VIKTOR MÁTÉ MIHÁLY

közötti feszültségre – olyan kérdésekre kereste a választ, mint hogy létezik-e speciálisan liturgikus nyelv, Isten kinyilatkoztatásának továbbadása más nyelvet kíván-e, illetve hogy az igehirdetésben lehet-e helye a szlengnek. A reformáció nyelvteremtő, nyelvőrző szerepét is hangsúlyozta, kiemelve a legjelesebb képviselőit mint példaképeket az utókor számára. Felhívta rá a figyelmet, hogy míg a keresztény istentisztelet évszázadokon keresztül stílusképző volt a társadalom nyelve szempontjából, ma már ez a folyamat inkább fordítottnak mondható. Pedig az ismert teológiai kifejezés, a *minister verbi divini* – vagyis hogy a prédikátor, a lelkész, az egyház liturgiát végző embere Isten igéjének szolgája, minisztere – még ma is érvényes.

Végül a hallgatóság szívére helyezte a kérdést, vajon lehet-e a keresztény egyháznak – vagyis a mai társadalom igen kis csoportjának – akkora kisugárzásuk, hogy az társadalmi méretű hatást produkáljon akár az igényes nyelv megtartásában, akár ápolásában, fejlesztésében, megújításában.

A plenáris ülést az egyetem kórusának szolgálata zárta Finta Gergely docensnek, az egyházzenei tanszék veze-

tőjének közreműködésével. A szekcióülések három teremben, tematikus válogatásban, Karinthy Frigyes *Előszó* című versének soraira fűzve zajlottak.

A HITTUDOMÁNY HÍDTUDOMÁNY

Az oktatói kötet bemutatására a szekcióülések után került sor. Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke Kosztolányi Dezső egyik prózai művének címe után szabadon

– a 46. zoltárra utalva – az „erős várunk a nyelv” tételmondattal élt, és erre fűzte fel mondandóját. A püspök nem fukarkodott a nyelvre utaló nyelvi játékokkal sem, felhívta a figyelmet többek között arra, hogy „az igét nemcsak hirdetni, hanem ragozni is kell tudni”. Elárulta azt is, hogy számára a hittudomány mindig „hídtudomány” is lesz, mert lényege, hogy hidat ver ember és Isten, ember és ember között. Végül megokolta előadásának formai jegyeit: „Istenről szabad nyelvi leleménnyel beszélni, illetve csak úgy szabad.”

Fabiny Tamás a négy fejezetre tagolódo, huszonhárom szerző művét közreadó könyvet néhány szemelvénnel és egyes tanulmányok tartalmi összefoglalójával mutatta be. A kötet egyik szerkesztője, Orosz Gábor Viktor, a rendszeres teológiai tanszék egyetemi tanára Eberhard Jüngelnek „a nyelvben hozzánk érkező Isten” hirdető teológiájára építette tanulmányát. Az elnök-püspök, mintegy summázva a konferencia legfőbb üzenetét, a következő mondatot emelte ki a tavaly elhunyt Jüngel professzortól: „Saját hangunk helyett az isteni szót kell hangzóvá tenni a világban.”

■ K. A.

Zsarnai Krisztián *esperes*

Hajdú-Szabolcsi Evangélikus Egyházmegye

Kilenc hónap a keleti határon

„...aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el...” (Jn 6,37)

Február 24., csütörtök. Az egész világot megrengette a hír: Oroszország megtámadta Ukrajnát. Mint szerintem a legtöbben, én is azt gondoltam – hasonlóan a korábbi, 2014-es eseményhez –, hogy néhány nap leforgása alatt lecsendesül a fegyverropogás zaja, bezárják a rakétakilövő állomások ajtajait, a harci járműveket beállítják a hangárokba, a frontról hazatérő katonák pedig a családjuk körében majszolják a frissen sült, gőzölgő pogácsát, ölükből gyermekeikkel vagy unokáikkal.

Telnek a napok, a hetek, s egyre kevesebb esélyt látni arra, hogy békemegállapodás születik. Megindult a menekülők áradata Ukrajnából. Mára a számuk meghaladta a tizennégymilliót. Sajnos e sorok írásakor is harcoló katonák feszülnek egymásnak, a katonai vezetők rajtaütési és védekezési stratégiákon dolgoznak, közben hol megnyitnak, hol lezárnak egy humanitárius folyosót a menekülők előtt. Ádáz küzdelem folyik a harctereken centiméterről centiméterre. Kiszervek menekülés közben hagyják el a játékaikat az út mentén, a főtéren üres babakocsik szívszorító látványa is könnyet csal az emberek szemébe.

Ezekben az órákban is emberek tízezrei, százezrei vannak úton, menekülnek a golyózápor és a rakétatámadások elől, otthagya otthont, berendezkedett életet, egzisztenciát, munkahelyet, iskolát, óvodát – ha van egyáltalán még ilyen ép épület. Nincs olyan ember, aki az ijedt, rémült, zaklatott, békétlen, bizonytalan, fáradt, könnyektől ázott arcok láttán ne érzékenyülne el. Ukrajna nyugati, délnyugati szomszédai megnyitották határait a menekülők előtt. A hazájukat elhagyni kényszerülők a szomszédos országok vendégszeretetét tapasztalhatják meg; milliók átmenetileg valahol Európában vagy a nagyvilágban próbálnak új életet kezdeni egy jobb, békésebb világ reményében. Sokan nem otthont keresnek, hanem átmeneti hajlékot, ahol meghúzhatják magukat ideig-óráig, mert a legtöbben szeretnének hazatérni, az ország újjáépítésében segédkezni, egy jobb, fegyver nélküli világot építeni.

Február 26. óta hétről hétre kint voltunk a határ innenső és túlsó oldalán. Szerettük volna szolgálatunkban komolyan venni az év igéjét: „...aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el...” Soha nem éreztem ennyire szívbetegnek az évi igét, mint ebben az időszakban. Országok, nemzetek, társadalmak egy szívvel, egy lélekkel fogtak össze, és fejezték ki együttérzésüket a befogadásban, a segítségnyújtásban, a vigasztalásban, a szolidaritásban, a gyűjtésben, az adakozásban. Számtalan megkeresés, levél, üzenet, természetbeni és pénzügyi adomány érkezett a segítségnyújtás céljával. Ebben a helyzetben sem azt néztük, hogy kinek segítünk, hanem azt, kinek mire van szüksége.

Hazánkba pedig olyanok jöttek, akiknek bőven volt szükségük segítségre, egy jó szóra, összekulcsolódó kezekre, békés környezetre, tapintatra, megértésre, szeretetre, megrendült arcokat látva együttérzésre, egy rég nem látott mosolyra, testi és lelki táplálékra. A testi táplálék mellett mi még többet adhattunk, azt, amire a szívnek volt igazán nagy szüksége: vigasztaló, reményt adó szót: „...amim van, azt adom neked...” (ApCsel 3,6)

Egyházmegyénk az elmúlt nyolc hónapban közel tizennégymillió forint értékben juttatott célba adományokat a határon innen és túl (ebben nincs benne a természetbeni felajánlásokért érkezett adományok értéke), meglátva minden hiányt, nélkülözést. Igyekeztünk mindent vinni, amire szükség volt, de vihettünk olyat is, ami megfizethetetlen, amit nem lehet pénzben mérni, de az értéke mindennél drágább: a krisztusi szeretetet, befogadást, elfogadást. Ez több, mi ami adható.

November eleje. Még mindig dúlnak a harcok, felbolydult a világ, a híradók megrendítő képsorokat közölnek nap mint nap, most is érkeznek a menekültek. Nekünk pedig lehetőségünk és kötelességünk segíteni – a már említett, *János evangéliumából* való, az év igéjét is adó jézusi példamutatás szerint –, befogadni, akik hozzánk jönnek. Lehetőségünk és kötelességünk gyakorolni a vendégszeretetet, tudva, hogy „ezáltal egyesek – tudtukon kívül – angyalokat vendégelték meg” (Zsid 13,2). Tenni ezt úgy, hogy „ne tudja a bal kezed, mit tesz a jobb” (Mt 6,3). ■

Szinkronban a gyülekezet közösségével

Autóban és rattanfotelben: Lampért Gábor

Sorozatunkban lelkészekkel találkozhatnak olvasóink „háttérunka” közben: elsősorban arról kérdezzük őket, miként készülnek a prédikációra, s eközben milyen tárgyak veszik őket körül. Lampért Gábort, a Siófoki Evangélikus Egyházközség lelkészét az íróasztalánál kérdeztük istentiszteletre készülésének műhelytitkairól.

Együtt lélegzés. A parókia kertjében ültünk asztalhoz, beszélgetésünk közben a gyülekezet több tagja is jelen volt az udvaron. Ennek jelentősége a beszélgetés alatt kristályosodott ki még inkább, ugyanis kiderült, hogy Lampért Gábor igehirdetéseit a gyülekezet közössége is meghatározza.

„Nem szeretnék semmilyen módon leválni a gyülekezetről. A lelkészi, azon belül az igehirdetői szolgálatot is úgy képzelem el és élem meg, hogy Jézus a pásztor, én pedig az a bárány vagyok, akinek kolomp van a nyakán. Természetes, hogy készülök, és átgondolom, hogy mit fogok a Szentlélek segítségével az igehirdetésemben mondani, de nem hiszem, hogy ezért egy héttel eltolódva, »egy epizóddal előbbre« kell, hogy éljem meg az egyházi év szerinti vasárnapok és az azokból következő hetek mélységét. Ez számomra elképzelhetetlen. Együtt szeretnék élni, haladni és lélegezni a gyülekezettel” – mondja.

Biblia, Napi ige. Lampért Gábor minden napjait, így istentiszteletre készülését a gyülekezettel való aktív kapcsolattartás és a hét közbeni igeolvasás egyaránt meghatározza. „A Biblia, a *Napi ige* sorozat olvasása az életem és a felkészülésem része.” Mivel a környező településeken tartott hittanórákra sokat autózik, ezt az időt is igyekszik aktívan kihasználni: „Van, hogy autózás közben több bibliai könyvet is végighallgatok a mobilbiblia [Mobilbiblia.hu] segítségével.”

Igehirdetéseivel kapcsolatban elmondja: „Bár teljesen elégedett soha nem vagyok az igehirdetésemmel, de arra töreksem, hogy olyan hangozzon el a prédikációban, és olyan esemény szülessen az ige hangzása által, amit én is megkaptam.”

FOTÓK: MAGYARI MÁRTON

„Ezért a prédikációban nem a kijegyzetelt könyvek, kommentárok, tudományos teológiai értekezések idézésére teszi a hangsúlyt, hanem éppen hogy kerüli az igehirdetés előadásjellegét, és a személyes hangvételű beszédet részesíti előnyben. Ő is vallja, hogy a szívnek teljességéből kell, hogy szóljon a száj (Mt 12,34b).

Tükör. Pál apostol szavai – „...*ha tehát mást tanítasz, önmagadat nem tanítod?*” (Róm 2,21a) – a lelkészi, azon belül a szószéki szolgálatra is igazak, mert „a lelkésznek is élnie kell abból, amit általa Isten mondott” – hangsúlyozza Lampért Gábor.

Igehirdetésre készüléséről megtudjuk, hogy egész hetét meghatározza a gondolkodás a textusról. Bár természetesen meg szokott nézni kommentárokat, igemagyarázatokat is, de beszédének fő forrását elsősorban magából az igéből,

a vasárnap jellegéből, valamint a textus eredeti nyelven való olvasásából meríti.

„Az igehirdetésnek élőnek kell lennie. A prédikáció nem egy irodalmi mű, nem is egy befejezett könyv száraz ismertetése, hanem élő műfaj. Ez azt is jelenti: ahogyan egy beszélgetésben megvalljuk a hitünket, a prédikációnak is alkalmaznak kell lennie arra, hogy az élő Isten szeretetének megtapasztalt örömhírét továbbadjuk. Az aktuális valósággal, élő módon kell kapcsolódnunk az igéhez – vallja a lelkész. – Az ige önmagát is magyarázza. Ettől nem kell megijednünk. A szószéken nem kell tudományos előadást tartanunk az igéről, hanem az ígét kell hirdetnünk.”

Az egész heti szemlélődésből, bibliaolvasásból, gyülekezeti és települési környezetben szerzett impulzusokból merített gondolatait Lampért Gábor végül szombaton rendszerezi, majd vasárnap véglegesíti.

■ GALAMBOS ÁDÁM

Holnapi keresztény

Mt 6,25–34

Igazán egyedül. Amikor az ember úgy istenigazából egyedül marad, akkor nekiszégeződik a magamagának feltett kérdés: hogyan is tudnám meghosszabbítani az életem? Tehetek azért valamit, hogy ne legyen vége, hogy ne öregedjek meg, hogy ne fájjon minden veszteség, vagy csak ne fájjon a fejem, a derekam, a lábam, a szívem, az összezavarodott életem? Ha egyedül hagyatik az ember a csillagos ég alatt – ahol ráadásul sokszor nem látszik se csillag, se ég –, akkor elég gyorsan eljut oda, hogy de akkor miért, hogyan, kivel és persze kivel nem?

Kilátástalanság, bizonytalanság, szorongás, leszakadás, elszakadás, frusztráló hírek a birodalomtól, a birodalomról és oly félelmetes jövőkép, amikor a gazdag győztesek reggelijéről nem hullik még egy darab morzsa se szegény Lázárok, megvetett Mária Magdolnák, áruló Júdások, „árulóbb” Péterek, korrump Zákusok, vak Bartimeusok lába elé, nők, gyermekek, hajlék nélküliek, menekülni kényszerülők, más népekkel keveredett kítaszítotak tarisznájába.

Az ókori Római Birodalomban vagyunk kétezer évvel ezelőtt. Képzletben palesztinai elnyomottak, csalódottak, reménytelenek életének a kellős közepén ténfergünk, és bajban vagyunk: megszólaljunk, vagy sem? Mit mondjunk? Tudunk egyáltalán valamit mondani azoknak, akik aggódnak az életükért?

Róma örök. Róma nem változik. Róma marad. A társadalmi különbségek ijesztőek, a szociális olló csak nyílik és nyílik egyre szélesebbre. „Hol az igazság?” – ordítja valaki. „Hol a béke?” – kérdezi valaki más. „Hol a szeretet, amiről ti, kedves papok, farizeusok, írástudók olyan szépen beszéltek?” – kiáltja egy rekedt, dühös hang. „Hol van a remény a holnap felől?” – zúgja a tömeg egy emberként. Egyáltalán van még valaki, aki figyel ránk? Van még valaki, aki meghallgat, nem pedig cinikusan legyint, hogy „nincs új a nap alatt”, vagy hogy „a csé-

szentesíti az eszközt”, vagy hogy „de hát mindenki így csinálja!”?

Valaki mondja meg, hogy lesz-e valaki, aki megmondja!

Sok a síró hang a tömegben. Sok a fájdalom, az elvesztett, elvesztegetett, elengedett élet. Egyre többen érzik a birodalomban, de ott a hegyen is, hallgatva a jézusi hegyi beszédeket, a tanításokat, boldogmondásokat, hogy nincs tovább, nincs

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ – FOTÓ: UNSPLASH.COM

dálatos képekkel mutatott rá: lehet más a prioritás. Lehet más a perspektíva. Lehet más a *pax*. Lehet az Istenbe vetett bizalom a holnap alapja. Lehet a hit a jövőbeli létezés alapbázisa.

Mert jól tudjuk: aki fél a holnaptól, az valójában a mától fél; hovatovább az valójában folyamatosan szorong. Ma is, ahogyan egykoron tette volt, és folyamatosan teszi, ebből a rabságból szabadíthat ki minket a jézusi vigasztalás: ne aggódjatok, ne féljétek, ne szorongjatok! Tegyétek a jövőtöket, a holnapotokat az Örökévaló kezébe. Nem azért, mert egyszerű vagy könnyű, hanem mert ez az egyetlen esélyünk egy olyan holnapra, amelyben nemcsak lehet, de érdemes is élni. És bár aggódni, – ugyanúgy, mint tévedni vagy álmodni – emberi dolog, létezik egy nagyobb erő, amely nagyobb az aggódásunknál.

Minden napnak éppen elég a maga baja. A mainak is. Mindenki tudja, érti, sejtí, megéli, megtapasztalja, megsiratja, elsiratja, álmaiban végigéli mind ezeket. Mai nap, mai baj, kinek-kinek más, de mindemellett mennyi közös is! Számba venni szinte lehetetlen. Mégse érhet véget a történet a felsorolással.

Jézus arra hív: legyünk a holnap emberei! Mert Jézus nemcsak tegnap, ma, de holnap, sőt mindörökké ugyanaz. Ebbe kapaszkodhatunk mi is. Amikor lezárunk egy egyházi évet, mécseseket gyújtva, az örök élet reménységével, amikor reménységgel kezdünk el egy újat az adventi gertyák fényében. Amikor elengedjük azt, amin úgyse tudunk változtatni, de amikor teljes testünkkel, lelkünkkel, szellemünkkel megteszünk mindent azért, amiért viszont élni érdemes.

Isten országának életünket alapvetően megváltoztató alternatív valósága legyen és maradjon velünk! Amikor nem adjuk fel a holnap esélyét, nem aggódunk érte, hanem Jézus után szabadon beledőlünk Isten kegyelmébe. Aki nemcsak a tegnap és a ma, de a holnap Ura is.

■ GÁNC S TAMÁS

Apáink kalapja

Bereményi kalapja – ezt a címet kapta a Bereményi Géza író, dalszöveg- és forgatókönyvíró, filmrendező életművét feldolgozó, idén ősszel vászonra került portréfilm. Az egykor az Eldorádó című Bereményi-filmben feltűnő gyerekszínész, Tóth Barnabás a film főszereplőjének nemcsak kérdezője és egyes jelenetekben alakítója, hanem – ahogy ezt el is mondják – a fogadott fia is. Ezért, no meg a Bereményi-szövegvilág magával ragadó atmoszférájából és az eredeti – archív felvételekkel, játékfilmes és zenei betétekkel operáló – rendezői megoldások miatt nagyon személyes, megérintő, őszinte alkotás született.

A *Bereményi kalapja* visszarepít a hatvanas-hetvenes évek Budapestjére, füstös presszókon, várótermeken, „micsoda utakon” át, nem félve feltárni a „forró városnak” és csöndes, kalapos szemlélőjének titkait...

csöndes, néha rezignált, máskor meg nevető szemű tanúja lenne.

Megszólalnak a filmben pályatársak, például Cserhalmi György színész és a ma külföldön rendező-producerként dolgozó Sóth Sándor, a kultikus Meg-

– Cseh Tamás által is megénekelte – goolyonyomok a Széll Kálmán tér épületein. Az író szavaival: ötvenhat a „mániájává vált”. Ugyanakkor a berlini fal ledöntésekor épp Berlinben tartózkodó Bereményi nem kívánta szemügyre venni, nem kívánt részese lenni annak, hogy újra megáll az idő. Pszichologizáló korunkban talán erre a meglepő magatartásra is a „traumatizált” címkét aggathatnánk. Mindenesetre Bereményinél az írásterápia termékenynek bizonyult, és úgy tűnik, másokat is segít vele a visszaemlékezésben, feldolgozásban, újrafelfedezésben és az értékek megőrzésében.

Játékfilmes megoldások, humoros jelenetek is gazdagítják a filmet – és oldják a benne inkább „filmkockák között” megjelenő veszteségeket – például az *Illegálisban* című szám felcsendülésekor képi formában is szórakoztató követni, milyen „pont ’88-ban, mikor a komcsi após pártja szakít, elvenni Marit”.

Bereményi 1970-ben ismerkedett meg és kezdett el dolgozni Cseh Tamással. Az underground zenész, rajztanár, a „torzonborz” Tamás – aki azért nem olvas, mert az „idegileg felzaklatja” – és a jól fésült magyar-olaszos, frissen „befutott” egykötetes író, Géza. A találkozás sorszerű és megismételhetetlen, a történet legendás, a barátság felemás. A portréfilm meghatározó jelenete a Balaton-parti nádasban felvett beszélgetés, amelyben Bereményi kettejük közelségéről és távolságáról, együttműködésük szigorú szabályairól és az elkerülhetetlen búcsúról beszél.

A filmben feltűnik egy kortárs fiatal „egy szál gitáros” is, a Halott Pénz Járai Márkja, akinek pengetésére Bereményi a saját konyhájában, kotyogós kávé mellett ír dalszöveget. Márk nem Tamás, és ez már nagyon nem a hetvenes évek. Mégis, ahogy ez a fiú a megtiszteltetéstől megilletődve a film végén előadja az együtt írt dalt, érezhetünk valamiféle folytonosságot, ahogy a forró várost kettészelő Duna szemlélésekor is. Szabadságunkban áll, hogy kihalásszuk belőle „apa kalapját”, melyet ő utolsó gesztusként a vízbe hajított. Megragadhatjuk, fejünkbe nyomhatjuk, és apáink útjait jobban értve, régi-új utakon mehetünk tovább...

■ KINYIK ANITA

JELENFOTÓ A FILMBŐL

Bereményi kalapja. Magyar dokumentumfilm, 82 perc, 2022. Rendező: Papp Gábor Zsigmond

Legendás idők, legendás történetek, élő legendák – mint a hetvenöt éves Bereményi Géza. Bereményi mintha a róla készült portréfilmben is csak statisztálna, vállalva idős arcát, megkopott kalapját, „ócska cipőjét”. Egyik megszólalásában sem „főszereplőként” van jelen, hisz nyilvánvaló, hogy a Bereményi-univerzum – melynek számos legendás alakja, ihletője, hús-vér vagy fiktív (de tipikus) szereplője van – túlnőtt rajta, önálló életre kelt. Mintha Bereményi mindennek a

áll az idő című film Pierre-je, valamint a gasztroirodalmi szakértő Cserna-Szabó András. Barátok, rokonok is feltűnnek az emblemikus gyermekkori Teleki tértől egészen Kolozsvárig.

„És arra a képre emlékszel, drága...?” – idéződhet föl bennünk a dal a filmbéli múltidézés nyomán. De nemcsak a személyes, hanem a kollektív emlékezetet is szólógatja a riporter. Az 1956-os forradalom a tízéves Bereményi Gézában olyan mély nyomokat hagyott, mint a

Győzni, de nem mindenáron

*Luther-rózsás mezben az Erős Vár FC
– a focipályán is összeköthet a hit*

Fabiny Márton lelkesz-hittanár szakos végzős hallgató. **Regős László** sportújságírónak készül, az M4 Sport tévécsatornánál gyakornok. **Schranz Ambrus** történelmet és hittant tanít a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumban. Három eltérő életút, de a futballpályán együtt küzdenek. Nyerni akarnak, de nem mindenáron, mert az Erős Vár FC labdarúgói Pál apostol nyomdokain járva nem a hervadó, hanem a hervadhatatlan koszorúért futnak. A budapesti bajnokságban szereplő evangélikus csapat három játékosával a labdarúgáshoz fűződő viszonyukról, a foci közegében hívőként való helytállásról és a kezdődő katarai labdarúgó-világbajnokságról is beszélgettünk.

– Mi az első élményük a labdarúgással kapcsolatban? Milyen meccset láttak először a tévében vagy élőben?

Regős László: Két bátyám van, elég egyértelmű volt, hogy őket fogom utánozni, négy-öt évesen már mentem is velük focizni a kőbányai Óhegy parkba. Az első meccs, amire emlékszem, a 2001-es Bayern München–Liverpool európai Szuperkupa-döntő, amit az angolok nyertek, a meccset pedig nagyszüleim fekete-fehér tévéjén néztük.

Schranz Ambrus: Az én életem öt-hat éves koromban kezdett összekapcsolódni a focival. Nekem ugyancsak két bátyám van, akikkel együtt a VIII. kerületi Rezső térre jártunk le focizni. Az első klubfociélményem a 2004-es angol Szuperkupa-döntő volt, amit az Arsenal nyert a Manchester United ellen, azóta szurkolok a londoni klubnak. Az első válogatott meccs, amire emlékszem, a 2005-ös Magyarország–Argentína barátságos mérkőzés, még a régi Puskás Ferenc Stadionban. Érdekes módon ez Lio-

nel Messinek is nagyon emlékezetes lehet, hiszen ekkor mutatkozott be az argentin nemzeti tizenegyben, és csereként pályára lépve negyvenhárom másodperc után piros lapot kapott könyöklésért.

– Marcinak azonban nincs bátyja.

Fabiny Márton: Valóban, viszont a Regős testvérek gyerekkorom óta nagyon jó barátaim, régóta együtt focizunk. Sok időt töltöttem együtt ezzel a három fiúval, akik nagy hatással voltak rám, ahhoz is köziük volt, hogy a patinás fővárosi klubban, a BKV Előrében játszottam korosztályos csapatban. Édesapám Fradi-drukker, az első stadionélményemet vele éltem át, amikor kivitt egy Ferencváros–Zalaegerszeg-meccsre.

– November 20-án kezdődik a labdarúgó-világbajnokság Katarban. Sokan várják, ám sokan nem tudják, és nem is akarják magukat függetleníteni attól, hogy milyen botrányok övezik a véb előkészületeit. Önök mit szólnak hozzá, hogy Katar lesz a helyszíne? ▶

R. L.: Szerintem sokkal szerencsésebb, ha olyan ország rendez világbajnokságot, amelyik korábban a saját erejéből már kijutott egy vérére, és ezzel feltette magát a világ labdarúgásának a térképére, jelezve ezzel is, hogy az adott nemzet labdarúgása létezik, a focinak van hagyománya, és

szívesen látja vendégül ezt a nagyszabású eseményt. Erre nagyon jó példa a 2010-es dél-afrikai véré, ugyanakkor az említett okok miatt vannak rossz érzéseim azzal kapcsolatban, hogy az a Katar rendezze a világbajnokságot, amelyik korrupciós ügyekkel terhelve jutott a rendezés jogához.

F. M.: A korrupció mellett mindenképp meg kell említeni az emberi jogi aggályokat is, hiszen beszámolók szerint a szegény országokból – például Nepálból, Bangladesből, Pakisztánból – érkezett vendégmunkások teljes jogfosztottságban, embertelen körülmények között dolgoztak, és bár a Nemzetközi Labdarúgó-szövetség, a FIFA három áldozatról beszél hivatalosan, valójában hitezerrel is többen lehetnek azok, akik az építkezéseken veszítették életüket. Ezekről a szomorú esetekről, körülményekről már jó ideje lehetett hallani, így érthető, hogy voltak olyan nemzeti válogatottak, amelyek a világbajnoki selejtezőkön a pályára vonulva a pólójukon hívták fel a figyelmet az emberi jogokra, illetve a dán válogatott mezét szállító sportsergyártó olyan módon fejezte ki tiltakozását, hogy a világbajnokságra láthatatlan logóval látja el a mezeket.

S. A.: Mégis elmennek a világbajnokságra, akárhogyan is tiltakoznak egyes csapatok a nyilvánosság előtt, a bojkottot nem merik meglépni. Beszélnek emberi jogokról, környezetvédelemről, fair playről és pénzügyi átláthatóságról, de közben senki nem meri magát elszánni igazán kemény lépésre. Ez az egész „Katar-jelenség”,

ahogyan a fejlett országok ehhez a véréhez viszonyulnak, magába sűríti mindazt a képmutatást, ami nemcsak Európára, hanem az egész nyugati világra jellemző. Mindezek miatt ódzkodom ettől a világbajnokságtól, sőt kimondom, hogy egyáltalán nem várom, és jelenleg azt gondolom, hogy sok meccset nem is fogok megnézni. Eltűnt belőlem az a fajta ünnepi jellegű várakozás, ami korábban megvolt a világbajnokságok, Európa-bajnokságok előtt.

- A labdarúgás ugyanakkor nem csak a pénz miatt lett a világ legnépszerűbb sportága. A futballuniverzumban hol helyezkedik el az amatőr labdarúgás, az a szint, ahol az Erős Vár FC is hétről hétre megméretteti magát? Milyen pozitív üzenetet tudnak önök közvetíteni a pályáról, illetve azon kívül is?

F. M.: Nagyon fontosnak tartom, hogy a saját kis futballvilágunkat minél erősebben meg tudjuk élni. Persze mindannyiunknak megvan a magánélete, vagy üzünk már valamilyen polgári foglalkozást, vagy arra készülünk, és a foci számunkra nem karrier, mégis nagyon sokat jelent. Az ehhez való hozzáállásunkkal azt szeretnénk elérni, hogy a labdarúgást ne „vegyék el” tőlünk, amihez fel kell építenünk a saját kis történeteinket, a saját kis világunkat, amin belül megvan ennek a játéknak a varázsa, az, hogy együtt készülünk, hogy várjuk a hétvégi fordulót. Hiába látunk törekvéseket arra, hogy magasabb szinten elvegyék a labdarúgás szívét, lelkét, hogy kiárusítsák – aki belekóstolt a fo-

ci szépségébe, abból ezt nem lehet kiírni. Az evangélikus focitáborban is nagyon erősen próbáltunk arra fókuszálni, hogy felépítsük a saját kis világbajnokságunkat. Hiába Katarban lesz az igazi vébé, hiába veszik el a foci varázsát, a környezetvédelmi, korrupciós, emberjogi szempontokat bemutatva azt a kerettörénetet adtuk a tábornak, hogy mi a saját kis vébének építjük fel, ami a tisztaságával, a lelki, emberi mélységével többet ér, mint az áldozatok vérével beszennyezett dollármilliárdok.

- Milyen egy evangélikus focitábor által szervezett focivébé?

F. M.: A tematika szerint a katarai világbajnokságot áthoztuk Nagyvelegre. Öt csapatra osztottuk a gyerekeket: a német, a francia, az argentin, az uruguayi és a brazil válogatott – nekik van a legtöbb világbajnoki trófeájuk – tagjaiként játszottak. A „világbajnoksághoz” labdát, logót terveztek, a pályát közösen tették rendbe, így az összefogásnak köszönhetően az utolsó napon végül meg tudtuk rendezni a nagyvelegi focivébéjét. Nem kellett hozzá milliárdok, csilivili stadionok, csak egyvalami: a játék szeretete.

- Visszatekintve a kezdetekre: mikor és hogyan alakult meg az Erős Vár FC?

R. L.: Ambrus bátyja, Áron volt az ötletgazda, az első – nem hivatalos – írásos emlék az Erős Vár FC létrehozásának szándékáról pedig a 2015-ös Norvégia–Magyarország Európa-bajnoki pótszelejtező napján született, ekkor írtunk egy papírt arról, hogy alapítunk egy evangélikus focicsapatot. Áron mellett Marci volt az, aki a Magyarországi Evangélikus Egyház támogatása mellett nagyon sokat tett azért, hogy 2016-ban elindulhassunk a Budapest-bajnokság IV. osztályában. Az első hivatalos meccsünket 2016. szeptember 3-án játszottuk, 2 : 0-ra győztünk a Dinamo Torpedo ellen. A bemutatkozásunk olyan jól sikerült, hogy a bajnokságot megnyerve feljutottunk a BLSZ [Budapesti Labdarúgó-szövetség – a szerk.] III. osztályába, és azóta is itt játszunk.

- Az MLSZ adatbankjából kiderült, hogy az Erős Vár FC-nek van második csapata is.

R. L.: 2017 nyarán tartottuk meg az első Erős Vár FC-tábort, amelynek egyébként a fasori evangélikus gimnázium diákjai adták a magját. Nem sokkal később már felmerült bennünk az igény, hogy az Erős Vár FC-nek legyen utánpótláscsapata. Ez végül gyakorlatilag meg is valósult, bár nem korosztályos csapat-

ként, hanem Erős Vár FC II. néven a tavalyi szezon óta a BLSZ IV. osztályában játszhatnak a fiatalok.

- Tehát a csapat jövője biztosítva van, nem kell játékoshiánytól tartani?

S. A.: Mint az alsóbb osztályokban általában, természetesen nálunk is előfordult, hogy nem tudtunk zökkenőmentesen kiállni egy-egy meccsre, akár sérülten is vállaltuk a játékot. Nyilván nem várható el mindenkitől, hogy az Erős Vár FC legyen a prioritás a mindennapjaiban, de azért van egy tíz-tizenkét fős erős mag, akikre mindig lehet számítani edzésen és meccsen is. Tavaly a kiesés ellen küzdöttünk, most viszont felívelő korszakunkat éljük, amiben még az is benne van, hogy éremért játszunk a szezon végén.

- A labdarúgás nem éppen a kegyesség közege. Győzni akaró emberek küzdenek, és ennek érdekében olyan esz-

hangjait, hogy ilyen vallásos csapatként mit akarunk, és néha gúnyolódtak is rajtunk. Nagyon fontos, hogy kimondottan törekszünk a sportszerűsége és ezzel együtt arra, hogy megmutassuk, nem mindenáron szeretnénk nyerni: jó érzés ránézni a tabellára és látni, hogy elől vagyunk, de végtére is mi nem a hervadó, hanem a hervadhatatlan koszorúért futunk. Persze óhatatlanul előfordul, hogy a pályán nem keresztény emberhez méltó módon nyilvánulunk meg – vérmérséklettől függően a játék néha el tudja vinni az embert attól, ahogyan egyébként szeretne viselkedni meccs közben. De ettől még igaz, hogy próbáljuk felvinni a pályára a keresztény értékeket. Így például minden meccs előtt és után is imádkozunk. Előtte soha nem a győzelemért, hanem azért, hogy ki tudjuk hozni magunkból azt, amire képesek vagyunk.

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

közökhöz is folyamodnak, amikről nem éppen Jézus útmutatásai jutnak eszünkbe. Mennyiben más, hogy vállaltan egy keresztény felekezethez tartozó csapatként állnak helyben a közegben?

F. M.: Az alaphelyzet az, hogy az Erős Vár FC-vel mi az evangélikus egyházat képviseljük a sport világában, ugyanakkor képviseljük a sport adta értékeket az egyházban. Amikor kimegyünk a pályára, a Luther-rózsa, illetve az Evangélikus Diakónia Magyarország felirat ott van a mezünkön. Ez annak a látható jele, hogy keresztény csapat vagyunk, és ez ennek megfelelő viselkedésre, kiállásra kell, hogy biztasson minket. Miután megalakultunk, innen-onnan hallottuk az értetlenkedés

S. A.: Persze, keresztények vagyunk a pályán is, ahogy a mindennapokban, de ezt nem kell túlmisztifikálni. Hogy tiszta legyen a kép: alapvetően mi egy ugyanolyan csapat vagyunk, mint a többi, szeretnénk győzni, lehetőleg sportszerűen, de az képmutatás lenne, ha azt állítanánk magunkról, hogy mi vagyunk a szentek közössége a BLSZ III.-ban, mert ez nem igaz. Kemények is tudunk lenni, időnként túlságosan is, kapunk sárga és piros lapot is. Nem az a célunk, hogy egy rezervátum legyünk a budapesti labdarúgáson belül, hanem az, hogy a csapaton belül úgy éljük meg, hogy a foci is lehet olyan közeg, ahol összeköt bennünket a hit.

■ BALCZÓ MÁTYÁS

Figyelem, átszállunk!

Tisztelt Olvasónk, Előfizetőnk!

Az egyházi év végéhez és egyben az advent kezdetéhez érkezünk ismét. Olyasmi megérkezés ez, mint amilyen az átszállás egy hosszabb utazás során. Ez év elején még véget sem ért a járvány, máris érkezett a hír, hogy Oroszország megtámadta Ukrajnát. A borzasztó háború pedig azóta is tart; vannak gyülekezetek, ahol már beilleszkedtek a menekült családok. Majd következett egy rendkívül aszályos nyár: saját szemünkkel tapasztalhattuk meg, milyen az, ha az emberi túlfogyasztás okozta klímaváltozás „ránk rúgja az ajtót”. Majd elértünk a napról napra emelkedő árakhoz, a gazdasági nehézségekhez. Átszállt a világ egy visszanézve kényelmesebbnek tűnő, sokszor pazarló életéről egy kételyek közötti életre.

Egy évvel ezelőtt azt írtuk Önöknek kiadói közleményünkben, hogy „2021 sem olyan év volt, mint amilyennek elképzeltük”. Hát 2022 sem... Mintha mostanában „háttal” kezdenénk a mondatainkat. Háttal a fénynek, háttal a napnak, háttal Istennek. Nehéz idők jönnek, nehéz idők vannak. Az ezernyi probléma nehezé teszi a jövőbe tekintést, a tervezést is. Márpedig szükséges változtatni a korábbi rutinokon, és talán eljön majd egy olyan időszak is, amikor újra tudni fogjuk mindennek nemcsak az árát, hanem a valódi értékét is.

Nem látunk tisztán, mintha az átszállás után most ködben lennénk. De most is van reménységünk, nem is akármilyen. „Te vagy a látás Istene” – szól hozzánk a 2023. év igéje. És milyen aktuális ige újfent! Már önmagában az időszerepesség gondolkodásra hív. Valóban lehetséges, hogy a Teremtő ennyire tudja, milyen üzenettel keressen minket? Merítsünk az év igéjének reménységéből mindannyian! Keressük a látás Istenét, keressük a válaszokat nála! Ebben

igyekszük 2023-ban is segítőtársra lenni az olvasóknak az *Evangelikus Élet* magazin, a *Credo* és a *Lelkipásztor* folyóirat csakúgy, mint a Luther Kiadó könyvei.

Köszönjük előfizetőinknek, olvasóinknak, hogy 2022-ben is mellettünk álltak. Külön is hálásak vagyunk az előfizetési díjon felül utalt támogatásokért, amelyekkel szerényebb anyagi lehetőségű olvasóink előfizetéséhez tudunk hozzájárulni. Az idén ennek összege 52 290 forint volt.

Szárszói nyereghétségét sorsolunk ki azon előfizetőink között, akik 2023. január 6-ig, vízkereszt ünnepéig megújítják az *Evangelikus Élet*-előfizetésüket. A nyertes másodmagával egy hétvégét tölthet el az Andorka Rudolf Evangelikus Konferencia- és Missziói Otthonban egy előre egyeztetett időpontban.

Bármennyire is szeretnénk volna elkerülni az előfizetési díjak emelését, ezúttal sajnos nem tudunk ettől eltekinteni. Az elmúlt egy évben példátlan mértékben – a korábbinak több mint a duplájára – emelkedett a lapunk előállításához szükséges papír ára, ezzel együtt nőtt a nyomdaköltség, és ugyancsak jelentősen emelkedtek a postázási díjak. Az újság árának növekedését igyekszünk azzal enyhíteni, hogy kedvezményt adunk az egy címre postázott többpéldányos előfizetésekre. Részletek a mellékelt táblázatban.

Kívánjuk, hogy önök mindannyian maradjanak olvasóink, maradjanak (gondolat)közösségünk tagjai 2023-ban is. Ahogy a Luther Kiadó és az evangélikus médiaszolgálat közös mottójában olvasható: *Hiszem – olvasom – értem*. Eszerint keressük az Urístenet 2023-ban is, tápláljuk hitünket, építsük gondolkodásunkat és értésünket olvasással. Így lehetünk együtt egy nagy olvasóközösséggé.

Maradunk tisztelttel az önök társai az úton jövőre is!

■ ANTAL BÁLINT, a Luther Kiadó igazgatója

Árak, előfizetési díjak 2023-ban		Egy évre	Fél évre	Negyedévre	Egy példány
Evangelikus Élet					*Éves előfizetés esetén egy lapszámmra vetítve
nyomtatott	1 példány előfizetése esetén	18 000 Ft	9 600 Ft	5 100 Ft	*692 Ft
	2–10 példány előfizetése esetén (1 címre kézbesített)	17 400 Ft	9 000 Ft	4 800 Ft	*669 Ft
	11 vagy több példány előfizetése esetén (1 címre kézbesített)	16 400 Ft	8 400 Ft	4 500 Ft	*631 Ft
	eseti vásárlás 1 példány esetén	–	–	–	850 Ft
	eseti vásárlás min. 10 példány esetén	–	–	–	725 Ft
digitális		10 000 Ft	5 500 Ft	3 000 Ft	600 Ft
Lelkipásztor		egy évre	fél évre	negyedévre	egy példány
nyomtatott		15 900 Ft	8 500 Ft	–	1 450 Ft
digitális		9 400 Ft	4 800 Ft	–	850 Ft
Credo		egy évre	fél évre	negyedévre	egy példány
nyomtatott		6 400 Ft	–	–	1 800 Ft
digitális		2 800 Ft	–	–	900 Ft

ADVENTI KÖNYVVÁSÁR

2022. NOVEMBER 20. - DECEMBER 23.

Legtöbb kiadványunkra 10–60% kedvezmény • a kedvezmény a december 23-ig beérkező megrendelésekre érvényes, más akciókkal nem vonható össze • szeretettel várjuk vásárlóinkat személyesen könyvesboltunkban: Budapest VIII. ker., Üllői út 24. • megrendelését leadhatja webáruházunkban: lutherkiado.hu, a kiado@lutheran.hu e-mail-címen vagy levélben: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.

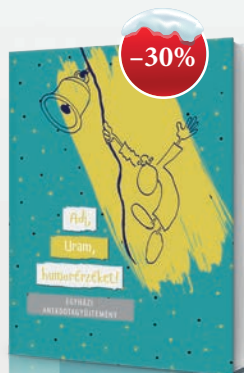
LÖWENSKÖLD-TRILÓGIA

4990-Ft helyett 3990 Ft

Selma Lagerlöf

Féltékenység és bosszúvágy, istenkeresés és szerelem egy sodró, többgenerációs történetben. Lehetetlen klasszikus az első női Nobel-díjastól.

-20%

ÚJDONSÁGOK

ADJ, URAM, HUMORÉRZÉKET

Egyházi anekdotagyűjtemény

3300-Ft helyett 2310 Ft

Koczor Tamás

Mai és évszázados mókás történetek, vidám adomák kortárs és múltbéli evangélikus lelkészekről és tanítóktól.

-30%

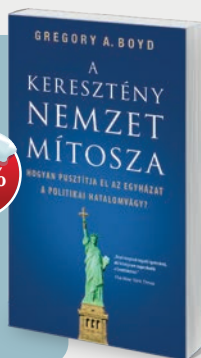
A KERESZTÉNY NEMZET MÍTOSZA

Hogyan pusztítja el az egyházat a politikai hatalomvágy?

4200-Ft helyett 3360 Ft

Gregory A. Boyd

Létezhet-e igazságos háború? Jogos-e az önvédelem? Törekedhet-e az egyház arra, hogy hatalommal formálja át a világot? Elgondolkodtató kérdések egy kortárs amerikai teológustól.

-20%

EZT CSELEKEDJÉTEK!

Tanulmányok az úrvacsoráról

7200-Ft helyett 6480 Ft

Friss írások az úrvacsora szentségéről. Modern kérdésfelvetések és lutheri alapon álló válaszok keresztény létünket meghatározó évezredes örökségünkről.

-10%

NAPLÓM

Ordass Lajos evangélikus püspök napló-feljegyzései 1948, 1956–1957

4900-Ft helyett 3990 Ft

Történelem sorsközelségből: Ordass Lajos, a tragikus sorsú evangélikus püspök szókimondó feljegyzései sorsfordító évekről (1948, 1956–1957).

-20%

Dietrich Bonhoeffer

KÖVETÉS 3990-Ft helyett 3190 Ft

A fiatalon mártírhaltalt szenvedélyes teológus legolvasottabb műve új kiadásban.

JÖJJ VELEM! 4990-Ft helyett 3990 Ft

Elmélkedő kalendárium: rövid, gondolatébresztő szemelvények a Bonhoeffer-életműből az év minden napjára.

-20%

-20%

FELETTEM AZ ÉG

3400-Ft helyett 2720 Ft

Prodán Márta

Gondolatok az élet szeretetéről: a reggeli csend, a gyaloglás, a ház előtti pitypang zsolttárai. Egy- és ötperces tündökdések, amelyek segítenek megőrizni lelkünk fényét – minden időben.

-20%

A KÖNYVESBOLT ADVENTI NYITVATARTÁSA NOVEMBER 28-TÓL DECEMBER 23-IG:

hétfőtől péntekig 8.30 és 17 óra között;

december 10-én, szombaton 9 és 14 óra között;

december 23-án, pénteken 9 és 13 óra között.

ÖRÖKZÖLDEK

ÚTMUTATÓ 2023

A Biblia rendszeres olvasásához
780 Ft helyett 700 Ft

-10%

ÚTMUTATÓ OLVASMÁNYOKKAL 2023

980 Ft helyett 880 Ft

Éljük át napról napra, hogy életünket
számantartja az Úr, hiszen ő a látás
Istene.

-10%

ÚTMUTATÓ 2023

Jegyzetelhető változat

1450 Ft helyett 1305 Ft

A klasszikus Útmutató új változata:
üres lapokkal a saját feljegyzéseknek,
spirálos kivitelben.

-10%

SZERELEMLÁDIKÓ

– avagy a házasság dicsérete
2300 Ft helyett 1610 Ft

Szerkesztette: Isó M. Emese
A kötet Luther Márton há-
zassággal kapcsolatos írásai-
ból nyújt válogatást.

-30%

ÚTMUTATÓ OLVASMÁNYOKKAL 2023

980 Ft helyett 880 Ft

Éljük át napról napra, hogy életünket
számantartja az Úr, hiszen ő a látás
Istene.

-10%

ÚTMUTATÓ 2023

Jegyzetelhető változat

1450 Ft helyett 1305 Ft

A klasszikus Útmutató új változata:
üres lapokkal a saját feljegyzéseknek,
spirálos kivitelben.

-10%

EVANGÉLIKUS NAPTÁR 2023

1800 Ft helyett 1620 Ft

Szerkesztette: Boda Zsuzsa

Lelki írások egy évre, szépirodalom,
egyházi és világi évfordulók, viccek –
mindez egy kötetben, a Magyarországi
Evangélikus Egyház név- és címtárával
kiegészítve.

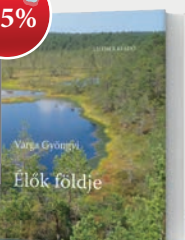
-10%

LEGNÉPSZERŰBB

-15%

ÁLDÁSKÖNYV • REMÉNY S ÉG • ÉLŐK FÖLDJE
2100 Ft helyett 1680 Ft / 1890 Ft helyett 1610 Ft / 1890 Ft helyett 1610 Ft
Varga Gyöngyi

Művészi fotókkal kísért áldásmondatok, biztatások mindannyiunknak –
úton a hálás létezés felé.

LUTHER MEGMONDJA

Válogatás Luther asztali
beszélgetéseiből

1500 Ft helyett 990 Ft

Csokornyai válogatás a reformátor
gondolataiból, lutheri humorról
fűszerezve. Kabátzsebben is elér,
bármikor fellapozható!

-34%

ÁLDÁSKÖNYV • REMÉNY S ÉG • ÉLŐK FÖLDJE
2100 Ft helyett 1680 Ft / 1890 Ft helyett 1610 Ft / 1890 Ft helyett 1610 Ft
Varga Gyöngyi

Művészi fotókkal kísért áldásmondatok, biztatások mindannyiunknak –
úton a hálás létezés felé.

LUTHER MEGMONDJA

Válogatás Luther asztali
beszélgetéseiből

1500 Ft helyett 990 Ft

Csokornyai válogatás a reformátor
gondolataiból, lutheri humorról
fűszerezve. Kabátzsebben is elér,
bármikor fellapozható!

-34%

-25%

A VÁRAKOZÁS MEGSZENTELÉSE

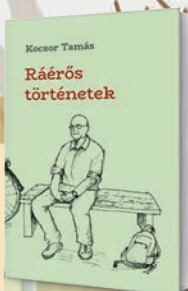
Napi elmélkedések adventtől
vízkeresztig

1980 Ft helyett 1485 Ft

Zászkaliczky Pál

Áhítatok, versek, énekek és imádságok az adventi
várakozás csendjének megtöltésére.

-20%

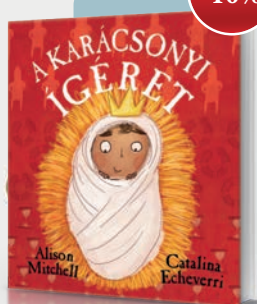
Koczor Tamás
SIETŐS TÖRTÉNETEK
2100 Ft helyett 1680 Ft

RÁÉRŐS TÖRTÉNETEK
3400 Ft helyett 2720 Ft

Humoros és végtelen szeretettel megírt hétköznapi
történetek – az örökkévaló igazságok nyomában.

GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGI

-10%

A KARÁCSONYI ÍGÉRET

Gyerekkönyv Jézus születéséről
2800-Ft helyett 2520-Ft

Alison Mitchell

Csatlakozz Máriaéhoz és Józsefhez,
a pásztorokhoz, a bölcsekhez és sok-sok
angyalhoz, hogy te is megtudd, hogyan
teljesítette Isten a karácsonyi ígétét!

-20%

AZ IMÁDKOZÁS ÁBÉCÉJE

Imádságoskönyv kicsiknek

1690-Ft helyett 1352-Ft

Gyermekek imádkoznak.

Közben kicsi és nagy érzi: Valaki hallja
és meghallgatja őt.

-20%

KARÁCSONYI HANGOLÓDÓ

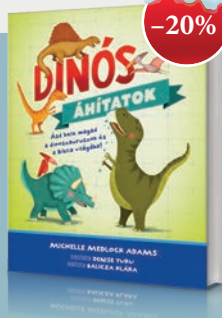
Családi foglalkoztató óvo-
dásoknak

400-Ft helyett 320-Ft

Füller Tímea –

Grendorf-Balogh Melinda

Rajzolj, színezz, böngéssz – készülj te is az ünnepre!

-20%

DINÓS ÁHÍTATOK

75 dinófelfedezés

5600-Ft helyett 4480-Ft

Michelle Medlock Adams

Ásd bele magad kedvenc dinóid
világába, és ismerd meg jobban
Istent, aki mindenek Teremtője!

IGÉZŐ JELEK

Keresztény szimbólumok és
magyarázataik Luther-idézetekkel

3700-Ft helyett 2960-Ft

Oroszlán, hajó, szarvas: mit
keresnek a templomban?

Harminchat keresztény szimbólum
magyarázata – színezőváltozatban is!

-20%

IGÉZŐ JELEK – SZÍNEZŐFÜZET

1250-Ft helyett 1000-Ft

AJÁNDÉKÖTLETEK

LUTHER MÁRTON ZENÉS PÓLÓK

„A zene Isten ajándéka.”

A zenélő Luthert ábrázoló
pólók hatféle mintával, hét élénk
színben.

3500 Ft/darab

-20%

Áldásnaptár

ÁLDÁSNAPTÁR

Inspiráció a 2023. évre,
Varga Gyöngyi áldásaival,
meditatív fotókkal.

2800-Ft helyett 2240-Ft

KITŰZŐ

(négyféle)

300 Ft/darab

REFORMÁCIÓ 1521 ZOKNI

„Itt állok, másként nem tehetek.”
Zokni frappáns felirattal,
négyféle színben, több méretben.

1521 Ft

EGYHÁZ ÉS TEOLÓGIA

NOMÁD TEOLÓGIA

Varga Gyöngyi

2300-Ft helyett 1610 Ft

Mindenki úton van. A vándorlás során szerzett tapasztalatok tesznek minket emberré, a csodák pedig útközben történnek velünk.

-30%

A LUTHERI REFORMÁCIÓ 500 ÉVES ÖRÖKSÉGE

Tanulmányok a lutheri reformáció 500 éves történetének örökségéből

4990-Ft helyett 1990 Ft

Szerkesztette: Fabiny Tibor

Írások a lutheri életművel és a reformációval kapcsolatos tudományterületek és művészetek legkiválóbb szakembereitől.

-60%

-38%

CSOMAGBAN: 10 990 FT

KONKORDIAKÖNYV – A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HITVALLÁSI IRATAI

3700 / 3400 / 3700 / 3700 / 3300-Ft

2960 / 2720 / 2960 / 2960 / 2640 Ft

A Magyarországi Evangélikus Egyház hitvallási iratainak új, kritikai kiadása öt kötetben.

1. Egyetemes hitvallások
2. Ágostai hitvallás (újra kiadás alatt)
3. Apológia, az Ágostai hitvallás védőirata
4. Schmalkaldeni cikkek, Értekezés a pápa hatalmáról és elsőbbségéről, Kis káté, Nagy káté
5. Egyességi irat

-20%

-20%

CSOMAGBAN: 19 990 FT

-43%

LUTHER VÁLOGATOTT MŰVEI

4990-Ft helyett 3990 Ft

A Magyarországi Evangélikus Egyház legnagyobb vállalkozása a 2017-es jubileum alkalmából Luther Márton válogatott műveinek új, tudományos igényű magyar kritikai kiadása tizenkét tematikus kötetben. A sorozatból már hét rész kézbe vehető.

TELJES KÍNÁLATUNK ÜNNEPI KEDVEZMÉNYEKKEL: LUTHERKIADO.HU

AJÁNDÉKOZZON ELŐFIZETÉST!

A világ tele van szívvel. Olvasson figyelemre méltó emberekről, sorsokról, gondolatokról és cselekedetekről kéthetente az **Evangélikus Életben!**

Előfizetni a (+36) 1/317-5478-as telefonszámon vagy a kiado@lutheran.hu e-mail-címen lehet.

FOTÓ: VÉGH SZABOLCS

Ahol a kosárfonás is imádság

Látogatás a kötcsei Evangélikus Közösségi és Alkotóházban

A Somogyi-dombság szőlővel és erdőkkel borított lankáin húzódik meg a gazdag evangélikus hagyományú falu, Kötcse. A Balatonszárszótól autótól tíz perc távolságra található, alig ötszáz lelket számláló település egyre szélesebb körben ismert háza a Kistérségi Hagyományok Háza – Evangélikus Közösségi és Alkotóház. A domboldalon fekvő udvarára belépve nemcsak a szépen felújított tornácos folyosó és az udvaron felállított népi gyermekjátsszótér eddig elkészült darabjai, hanem az ősze borult kert levendulabokrai is azt sugallják: nem átlagos helyre érkezett a látogató. Az alkotóhásról és a benne munkahelyteremtés céljával kialakított kosárfonó-, szövő- és fazekasműhelyről, az ott folyó munkáról az intézmény vezetője, Végh Szabolcs és az alkotóház koordinátora, Horváthné Pintér Orsolya mesélt.

„Miért pont alkotóházat alakítottak itt ki?” – tettük fel az első kérdést az ötlethatyza-alapító Végh Szabolcsnak az alkotóház udvarán, a kerek kút melletti padon ülve.

„Egy olyan helyet szerettem volna, amely egyszerre ad lehetőséget közösségi alkalmak megtartására, különleges élményt nyújt az idelátogatóknak, és valami módon segíti a kistérségben élő nehéz sorsú csa-

ládokat. A kézművesmesterségekkel való találkozás és maga az alkotás sok embernek okoz örömet, így adta magát, hogy olyan műhelyeket hozzunk létre, ahol az emberek megtapasztalhatják ezt. Természetesen az alapvető célja a háznak – mint minden egyházi munkának – az, hogy eszközül szolgáljon arra, hogy találkozhassunk azzal a legfőbb Kézműves Alkotóval, akitől az alkotás örömét már a teremtéskor megkaptuk. Reménységem, hogy az ideérkező látogatók és a dolgozók akár egy-egy tárgy elkészítése közben, akár a rendezvényeiken megtapasztalhatják az Úristen alkotásörömét, jelenlétét” – fogalmazta meg az intézmény missziói alapvetését az Evangélikus Közösségi és Alkotóház vezetője. ►

FOTÓ: SIMON KATALIN

SZAKMÁT AD, HITÉLETET ERŐSÍT

A balatonszárszói Andorka Rudolf Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthon és legfőbb stratégiai partnere, a Menyegző Értéktörző Egyesület által közösen működtetett Kistérségi Hagyományok Házának története 2014-ben indult, amikor Weisz Jenő Németországban élő evangélikus lelkész adományával a szárszói intézmény tulajdonába került az épület és a hozzá tartozó földterület. Korábban úgynevezett kiskert-mintagazdaság működött a területen hátrányos helyzetű családok számára, majd a projekt befejezése után új funkciót kapott a ház.

„Teret nyújtunk olyan tartalmas közösségi, egyházi és hitélettel kapcsolatos eseményeknek, családi napoknak és táboroknak, amelyek a környékbeli településeken élőket fogják össze – magyarázza Végh Szabolcs. – Az épületben helyet kapott egy szövő-, egy kosárfonó- és egy fazekasműhely is, amelyekben – egy szociális projekt keretében – munkát adunk a környéken élőknek. Az intézmény nyitott alkotótérként is működik, így az ide látogató érdeklődőknek lehetőségük nyílik a mesterségekbe való közvetlen betekintésre. A ház felújításában és fenntartásában, az eszközök beszerzésében, a programok, szakkörök lebonyolításában, illetve a munkatársak fizetésének finanszírozásában a Menyegző Értéktörző Egyesület, a Magyar falu program, az Amerikai Evangélikus Egyház, a Bajorországi Evangélikus Egyház, a tulajdonos Andorka Rudolf-konferenciaközpont és a Magyarországi Evangélikus Egyház közösen vesz részt.”

Az épület felújítása tavaly év végén készült el. A ház koordinátora Horváthné Pintér Orsolya (felső képünkön balra); a végzettségeit tekintve szociálpedagógus, közművelődési szakember, népijátsszínház-vezető. Szívvel-lélelkel viseli gondját az itt folyó munkának.

„Első körben mind a három műhelyben egy-egy negyvenórás ingyenes felkészítést tartottunk. A környékbeli, főként hátrányos helyzetű résztvevőknek a betanulás után munkalehetőséget kínálunk: teljesen kötetlen munkaidőben, számukra alkalmas nappali időbeosztásban visszajöhetnek, és munkabér fejében általunk meghatározott, eladásra szánt termékeket gyárthatnak – mutatja be a Kötcsén folyó munkát az alkotóház

koordinátora. – A hely nemcsak szakmát és munkát ad, de lehetőséget kínál a hitélet megerősödésére is. Ugyanis az alkotás állapota olyan, mint egy imádság.”

KENYERESKOSÁRTÓL MADÁRETETŐIG

Hogy közelről is láthassuk a munkát, elindulunk a műhelyek felé. Elsőként a kosárfonó helyiségbe megyünk. A tágas terembe lépve kellemes levendulaillat fogad, amely a famennyezet gerendáiról lelógó virágcsokrokból árad. „A kertbe levendulást telepítettünk – meséli Végh Szabolcs. – Eddig főleg illatpárnákat készítettünk a virágokból, de jövőre már elérkezik az a kort, amikor az illóanyag-tartalmuknak köszönhetően illóolajat tudunk párolni belőlük.”

Az épület legnagyobb helyiségében az asztalok mellett Szpiszár Ibolya épp a vesszőfonás rejtelmait magyarázza. Az ötgyermekes édesanya is itt tanulta meg a szakma alapjait, és ma már ő van segítségére a kosárfonásban kevésbé jártasoknak. Kérésünkre szívesen veszi le a mögöttük levő polcra a kész mintadarabokat; a nyári gyerektáborokban vagy a havi rendszerességű családi, vasárnap délutáni alkalmakon ilyeneket készíthetnek az érdeklődők.

„A kosár többféle lehet – mutatja Ibolya. – Ez a kisebb kenyereskosár, ez a nagyobb pedig ajándékkosár vagy gyömcstároló is lehet. A kissé boltíves alakú darab fára akasztható madáretető, a hosszú henger pedig bortartónak készült. Ez utóbbiak elkészítéséhez szükség

FOTÓK: HORVÁTHNÉ PINTÉR ORSOLYA

van némi tudásalapra. Gyerekekkel vagy a teljesen kezdő felnőttekkel ezért kis ajtódísz vagy koszorúalapot készítenek – magyarázza a tojásfestő- és mézeskalács-sütő-tanfolyamot is végzett Ibolya.

SÁVOLY, LÁBÍTÓ ÉS KONYHARUHA

A szövőműhelyben négy kis méretű szövőszék áll, mindegyiken más-más vastagságú és mintázatú szöveteket lehet készíteni. Ottjártunkkor ketten dolgoztak a helyiségben.

Nagy-Kovács Edina az első gyermekét várta néhány hónappal ezelőtt, ami-

– Korábban is szőttem már, de az itteni oktatótól, Csapó Angélatól, a számos díjjal elismert népi iparművésztől, szövőtől nagyon sokat tanultam. Most például egy sávolynos mintájú textilen dolgozom. Ezt a különleges mintát a lábítók [pedálok, amelyek segítségével működtethető a szerkezet – a szerk.] megfelelő sorrendben való lenyomásával lehet elérni.”

A kötcei házban készített párnahuzatokat, konyharuhákat, tányéralátéteket, asztali futókat több helyen is árúsják. „Azokat a leendő vásárlókat kell megtalálnunk, akik szeretnék kézműves termékekre áldozni, mert tudják, hogy

termékmintát gyűjtöttem az internetről. Szívem szerint mindegyiket kipróbálnám” – teszi hozzá nevetve.

„Azonban itt, az alkotóházban fontos szempont, hogy mennyi idő alatt lehet elkészíteni egy-egy tárgyat, mivel sok egyformát kell határidőre megcsinálnunk. Karácsonyra nagyobb mennyiségben asztaldíszek, kerámia adventi koszorúk is készülnek” – mutatja Balázs a készülő termékeket.

TÁNCHÁZ, TÁBOR, CSALÁDI DÉLUTÁN

A kötcei Evangélikus Közösségi és Alkotóház nem csak nevében őrzi a közösségi jelzőt. A heti rendszerességű műhelyfoglalkozások, szakkörök jó lehetőséget kínálnak lelki beszélgetésekre is, és a havonta megrendezett családi délutánok is kiváló közösségépítő alkalmak.

„Amíg a gyerekek kézműveskednek, a szülőknek szociális témájú beszélgetéseket tartunk, amelyeket egy-egy bibliai igéhez kötünk. Ezenkívül rendszeres táncmuzikális alkalmakat szervezünk főleg kisgyermekes családoknak – sorolja Végh Szabolcs. – Nagyon jó a kapcsolatunk a helyi óvodával is. Két-három hetente népzenei gyermekjátsszóházat szervezünk nekik, a szülők is jól ismerik az alkotóházunkat. Elkezdtük, és jövőre szeretnénk befejezni az udvaron a népi játszóteret. Húsz attrakcióból áll majd, közöttük kosárhintával, hordólovaglóval, ágyúval, diótörővel, csigafuttatóval és karikadobálással. Közülük különösen is kiemelném azt, amelyikben a környező öt településen élő, már hosszabb ideje gondozott, szociálisan rászoruló családok gyermekei vehettek részt. Népszerűségnek örvend Lelovics Zsolt félállású munkatársunknak – aki a különböző programok szervezésében is segít – a kamaszok számára szervezett gitártanfolyama is” – meséli az intézményvezető.

Beszélgetésünket meghívóval zárja Végh Szabolcs: „Legközelebb november 27-én, advent első vasárnapjának délutánján tartunk családi délutánt. A gyertyagyújtás mellett Smidéliusz Gábor evangélikus lelkésszel és Lelovics Zsolttal hármásban karácsonyi koncertet adunk, lesz betlehemezés, kézműveskedés, kürtskalácssütés és adventi vásár. Minden érdeklődőt szeretettel várunk délután két órától.”

■ BODA ZSUZSA

kor férje egy szárszói kisboltban rátalált az ingyenes szövőtanfolyam hirdetésére. „A párom tudja, hogy szeretem a kézzel készített dolgokat. Várandósként már nem dolgoztam, viszont szívesen tanultam meg egy új szakmát. A szövőszék azért volt ideális, mert nagy pocakkal is könnyen hozzáfértem” – meséli mosolyogva Edina.

Ma már egy gyönyörű kisfiú édesanyja, és amikor csak tud, a kis Gellérttel együtt ott van a kötcei alkotóház szövőműhelyében. Kevés munkahely érdemi ki ennyire a családbarát minősítést. „Ezen a szövőszéken kendőt szövök – mutatja Edina a főleg zöld, barna és okkersárga árnyalatban készülő munkát. – Körülbelül két méter hosszú stóla lesz belőle, ezt egy munkanap alatt tudom megszőni. Nagyon szeretem csinálni. Ki is kapcsol, munka is, szóval, minden egyben.”

A másik szövőszéken Fülöp Krisztina dolgozik, akinek főállása a szárszói üdülőben van. „Számomra a kötcei alkotóház egy nagy szerelem, a szabadidőm nagy részét itt töltöm – árulja el.

miben különbözik a gyártósorról lejtött termék a kézzel készítettől – emeli ki Horváthné Pintér Orsolya. – Csak természetes alapanyagokat használunk, így például a kézzel szőtt, len konyharuha a természeténél fogva szellőzik, a beletekert kenyér egy hétig is friss marad. A kerámiaműhelyben kizárólag ólommentes mázakat használunk, amelyekkel sokat kísérletezünk, hogy a megfelelő felületet, színhatást érjük el.”

KOSZORÚ KERÁMIÁBÓL

A kerámiaműhelyben már a karácsonyi vásárookra készülnek a termékek – főként hűtőmágnesek. Tápai Balásznak és feleségének, Tápai-Rác Bernadettnek egy ismerősük szólt, hogy kerámia-tanfolyamot indítanak a kötcei Kistérségi Hagyományok Házában.

„Én korábban már jártam kerámia-szakkörre, így nem állt távol tőlem az agyaggal való munka – meséli Betti. – Igyekszünk hetente kétszer itt lenni. Otthon a számítógépre már több száz

Üdítő imakortyok napközben

Nem tudok imádkozni. Pontosabban: nem tudok szépen imádkozni. Nagyon ritka az az ima, amelyet akár csendben, magamban, akár hangosan elmondok, és olyan kerek, hogy azt gondolom, akár más emberek előtt is megállná a helyét.

akarok ezzel kilyukadni, hogy..., de te ezt úgyis jobban tudod.”

Ilyenkor kicsit megnyugszom: mégsem kell, hogy a setesuta imádkozásom miatt aggódjak, Isten elengedtetni velem ezt az aggodást. Ő az emberrel való személyes

szességében ez mégis csak lényegtelen részletkérdés az Istennel való kapcsolatomban. Ami sokkal fontosabb, az annak a felismerése, hogy milyen lelket feltöltő hatása van, amikor egy nap többször is imádkozom. Bárhol, bármikor. Ha jó passzban vagyok, vagy ha éppen nagyon nem. Hosszabban vagy nagyon röviden.

Utóbbiakat, ezeket a minimákat azokhoz a pici kortyokhoz tudom hasonlítani, amelyekkel akkor oltom a szomjamat, amikor már nagyon kevés van a pohárban, a palackban, és éppen nincs lehetőségem utánpótláshoz jutni. Kirándulás közben, biciklizés közben, autót vezetve. Szomjas vagyok, vágyom a vízre, de mivel nem ihatok meg egy teljes üvegnyit – vagy akár csak pohárnyit –, a pici kortyokat folytatom át lassan a torkomon, elilliantva ezzel a szomjúság érzését.

Ebben a határidők közé szorított, teljesítménykényszerrel terhelt, hajszolt világban a napközbeni minimák által a lélek számára kitöltött apró, üdítő kortyokat kapom meg. Ha csupán néhány másodpercre is, de odafordulok Istenhez a buszon ülve, munka közben, a boltban sorban állva, s ilyenkor rövid, de intenzív elfogódottság formájában megkapom a gondoskodás bizonyosságát. Azt, hogy tévesen érezhetem néha úgy, hogy bizonyos nehézségekkel egyedül kell megküzdenem: valójában ez soha nincs így, mert Jézus mindig és mindenhol velem van. Velem éppúgy, ahogyan feltámadása után tanítványainak is megígérte, hogy velük lesz minden napon a világ végezetéig.

A pohár kiiható. A palackból is elfogy a víz. A test szomjúságának oltásáról az embernek kell gondoskodnia, a lélek szomjúságának oltására azonban ott van az a pohár, amelyet Jézus adott oda a tanítványainak az utolsó vacsorán. Abban nem víz volt, hanem az új szövetség vére, amely értem is kiontatott.

„Mindenkor örüljete, szüntelenül imádkozzotok, mindenért hálát adjatok, mert ez Isten akarata Jézus Krisztus által a ti javatokra.” (1Thessz 5,16–18)

■ – BALCZÓ –

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ – FOTÓ: SANDRA SEITAMAA / UNSPLASH.COM

Furcsa, hogy miközben mondatok formálásához kaptam tehetséget, ez az Istentől származó kegyelmi ajándékom, és tizenöt éve foglalkozásszerűen üzöm is ezt – amikor imádkozom, mintha valami meghibásodna az agyam fogalmazásért felelős szoftverében. Nem jönnek a szavak, döcögnek a mondatok. Bár tudom, hogy mit szeretnék Istennel közölni, szándékaim szerint mit kérnék tőle, mégsem tudom összeszedetten elé vinni mindezt. Egy-egy megbicsaklott gondolat után magamat helyesbítve néha még olyanokat is mondok neki: „Uram, arra

kapcsolattartásának ebben a formájában nem azt várja el tőlem, hogy irodalmi igényességgel szólítsam meg, hanem irántam érzett atyai szeretetével arra biztat, hogy bátran és bármikor, bárhogyan forduljak hozzá. Ő teremtett engem, ő adott lelket nekem, őáltala vagyok az, aki, így nála jobban senki nem is tudhatja, hogy miért fordulok hozzá. Félszavakból, de még kevesebből is megért engem.

Nem tudok szépen imádkozni, bár néha sikerül. Ilyenkor egy pillanatra még át is fut az agyamon, hogy na, ez most milyen jól sikerült. Szép, szép, de ösz-

Túl az Óperencián...

Beszédes forráscsoport: az útlevelelgyi iratok

A múlt után kutatva, főként, ha családunk, szűkebb közösségünk története után érdeklődünk, sokszor nemcsak írott forrásokat, adatokat találunk szívesen a keresett személyekről, hanem szeretnénk fellelni róluk egy-egy képi ábrázolást is. Különösen a fotók jelennek nagy nyereséget a kutatók számára, hiszen ilyenkor „szemtől szemben” történik a „találkozás”. A Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltárában a közelmúltban egy szinte teljes egészében fennmaradt forráscsoport, az útlevelelgyi iratok feltárása kezdődött meg a családtörténeti projekt keretében, s az iratok között számos evangélikus személy adataira és fotójára is rálehet a kutató.

Hazánkból az első kivándorlási hullám az 1848–1849-es magyar szabadságharc leverését követő időszakban indult: az úgynevezett „Kossuth-emigráció”, mintegy négyezer honvédtiszt, politikus, újságíró, értelmiségi szállt hajóra Amerika felé. Közülük sokan végleg letelepedtek, és szép karriert futottak be, általános elismerést kivívva maguknak; mások viszont tértek Európába.

IRÁNY „AZ ÍGÉRET FÖLDJE”

Evangélikus vallású nagyjaink közül Kossuth Lajos 1851-ben járt az Újvilágban, ráirányítva ezzel a figyelmet hazánkra. A politikus Újházy László 1849 végén érkezett családjával és számos negyvennyolcas honvéddal – főként a komáromi vár ostromának menekültjeivel – New Yorkba, hogy társaival Új-Buda néven alapítsanak telepét. A magyar szabadságharcosból lett – szintén evangélikus – Asbóth Sándor tábornok pedig az amerikai polgárháború hőseként írta be nevét a történelembe.

Közeledve a századfordulóhoz már nemcsak prominens személyek, hanem alacsonyabb társadalmi státuszú rétegek tagjai is elindultak; ők azzal a céllal, hogy javítsanak az életkörülményeiken.

Község
43. vagy 1. t. város

Az útlevelet kérő

neve:	Knoch Mihályné szül. Ehl Anna Mária	feleség neve:		gyermek neve, születési helye és születési éve:	Knoch Anna Mária szül. Bonyai, 1928. évi nov. hó 17.
állás vagy foglalkozás (munka, foglalkozás megjelölésével, ha iparos vagy kereskedő, annak is megnevezésével, hogy ártalmas vagy egészségtelen-e?)	háztartás fel.				
születési helye:	Bonyai				
születési ideje: év, hó, nap.	1905. ápr. 14				
anyanyelve:	magyar, német, horvát, szlovén, orosz				
lakóhelye:	Bonyai				
családi állapota:	férfi				
valósa:	magyar, horvát, szlovén, orosz, egyéb				
termete:	magyar				
area:	magyar				
szeme:	kék				
hajja:	g. barna				
hajszja, szakállja:					
orra:					
szája:	szép				
különös ismertető jele:	Nincs				
borítékban, vagyis az utazás, mely államban (vagy világrészben) érvényes:	Kanada				
utazásának (oka) célja:	férfihez vándorolt ki Kanadába				
atyjának neve:	Ehl László				
atyjának születési helye, és letelepedési helye, illetve elhalálozásának helye és ideje:	Bonyai				
anyjának neve:	Fekete Katalin				
anyjának születési helye, és letelepedési helye, illetve elhalálozásának helye és ideje:	Bonyai				
férjének születési helye:	Bonyai				
kiskorú gyermek arányának születési helye:					
vagyon állapota:	vagyontalan				
első vagy hányad ízben vándorolt ki:	első				
ingatlanból eladott-e valmit:	nem adott el semmit				
a kivándorlási időpontja:	1928. aug. havában				
az útlevelet kérő sajátkezű aláírása:	Knoch Mihályné				

Az útlevelet kiállítás ellen sem a véderőtervényen alapuló állítási, vagy szolgalmi kötelezettség, sem bányai vagy kivándorlási tekintetből, vagy más okból akadály fenn nem fog.

Kelt: Bonyai 1928. évi júl. hó 12. n.

2879/2828

Elállta: [Kézi aláírás]

főszolgabíró, rendőrkapitányság vezetője.

Kiállította: [Kézi aláírás]

1928. aug. havában

Knoch Mihályné Ehl Anna Mária bonyai evangélikus lakos és leánya, Knoch Anna Mária útlevelelgyi irata. Az asszony a férjéhez vándorolt ki Kanadába 1928-ban

A peremvidékhez tartozó Felvidéken a túlnépesedés sokszor éhségzónákat hozott létre, ez volt a fő oka annak, hogy az 1880-as években ezekből a megyékből

indult meg elsőként a kivándorlás. A föld nélküli agrárnépesség és a kisbirtokos parasztság számára az elsődleges úti cél Horvátország és Szlavónia volt. ▶

Az Egyesült Államokat célzó kivándorlás csak a századelőtől indult meg, amikor a Dráván túli területek olcsó földjei már fogyatkozóban voltak.

A kivándorlás okai között szerepelt az 1870-es évektől megjelenő filoxérajárvány, a növekvő közterhek, a munkanélküliség, az eladósodás veszélye, valamint a kivándorlási ügynökök káros tevékenysége. A fiatalabb nemzedék vette a bátorságot először, hogy a megszokott életformából és környezetből elindulva nekivájon az ismeretlennek. Őket követte az idősebb generáció, családtagjaikkal együtt, hogy összesen körülbelül másfél millió honfitársukkal együtt a messzi idegenben találják meg a boldogulásukat.

KÜLÖNLEGES ADATOK A LAPOKON

A kivándoroltak regisztrációját a korai időszakban még elég sok hiányosság jellemezte, 1904-ben született alapvető reform a kivándorlási statisztikában. A nyilvántartások nem voltak teljes körűek, hiszen az útlevél nélkül távozókat adatait sehol sem rögzítették, a hozzátartozókra vonatkozó bejegyzések pedig a teljesség igénye nélkül készültek, rendkívül hiányosan. Az utazás végső célja követhetetlen volt.

A Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltárában őrzött útlevélügyi iratok unikális jellegűnek tekinthetők, mivel 1904-től 1944-ig szinte teljes egészében sértetlenül fennmaradt az irategyüttes. Az útlevéllapok a kérelmezők főbb személyi adatait tartalmazzák, többek között a kivándorló nevét, foglalkozását, családi állapotát, lakhelyét, életkorát, vallását, az utazás célját, a családtagok néhány adatát, katonai kötelezettségük teljesítését.

Ezeket túl számos érdekes információt is hordoznak: megtaláljuk rajtuk a kérelemért folyamodó ragadvány- és csúfnevét, az arcán vagy testén található ismertetőjeleket, műtétek, balesetek nyomainak, himlőmaradványoknak, születési és testi hibáknak, anyajegyeknek az említéseit, de még a tetoválásokat is leírták. Mivel az Egyesült Államok bevándorlási törvénye folyamatosan szigorodott, egyre komolyabban vették az ötvenéves korhatárt, mivel csak első osztályú munkaerőt kívántak beengedni az országba. Az idősebb kivándorlók ezért gyakran fiatalabbnak tüntették fel magukat.

Az utlevelet kérő

Szakáll István Miklós		feleség neve: Dömötörfy Erzsébet		gyermek neve, születési helye és születési éve:	
néve:	Szakáll István Miklós	feleség neve:	Dömötörfy Erzsébet		
állás vagy foglalkozás (nemzeti rendelkezés megjelölésével, ha iparos vagy kereskedő, annak is meg kell adni, hogy ősszáll vagy segédszáll-e):	földműves	feleség neve:	földművesné		
születési helye:	Nemespátró	születési helye:	Nemespátró		
születési ideje: év, hó, nap	1871 aug. 3.	születési ideje:	1874 dec. 10.		
anyanyelve:	magyar, német, ol., román, horvát, szerb, orosz	anyanyelve:	magyar		
lakóhelye:	Nemespátró	lakóhelye:	Nemespátró		
családi állapota:	nős	családi állapota:	férfjas		
vallása:	róm. kath., gör. kath., ref., evang. gör. kat., unitárius, izr.	vallása:	ev. h. ev.		
terméte:	közep	terméte:	alacsony		
arca:	lassas	arca:	kesely		
szeme:	szürkés	szeme:	szürkés		
hajja:	g. barna	hajja:	szürk.		
hajozása, szakála:	rendes; becsúrt	hajozása, szakála:			
orrja:	rendes	orrja:	rendes		
szája:	rendes	szája:	rendes		
különös ismeretlő jele:	ny. cs.	különös ismeretlő jele:	ny. cs.		
háza száma, vagyis az utlevél, mely általában (vagy világviszonylatban) azonos:	J. H. S. Tóplica	háza száma, vagyis az utlevél, mely általában (vagy világviszonylatban) azonos:	J. H. S. Tóplica		
utazásának (ok) célja:	belegyűző	utazásának (ok) célja:	belegyűző		
atyjának neve:	+ Szakáll István Miklós	atyjának neve:	+ Dömötörfy Erzsébet		
atyjának születési helye: a jelenlegi lakhelye; a születési állami lakóhelye és ideje:	elhalt: Nemespátró	atyjának születési helye: a jelenlegi lakhelye; a születési állami lakóhelye és ideje:	elhalt: Nemespátró		
anyjának neve:	+ Beber Erzsébet	anyjának neve:	+ Beber Erzsébet		
anyjának születési helye: a jelenlegi lakhelye; a születési állami lakóhelye és ideje:	elhalt: Nemespátró	anyjának születési helye: a jelenlegi lakhelye; a születési állami lakóhelye és ideje:	elhalt: Nemespátró		
feje születési helye:		feje születési helye:	Nemespátró		
kiegészítő gyermek anyjának születési helye:		kiegészítő gyermek anyjának születési helye:			
vagyoni állapota:	10.000	vagyoni állapota:	10.000		
első vagy hányad ízben vándorolt ki:	első ízben	első vagy hányad ízben vándorolt ki:	első ízben		
ingatlanszámból eladott-e valamit:	nem adott el semmit	ingatlanszámból eladott-e valamit:	nem adott el		
a kivándorlás időpontja:		a kivándorlás időpontja:			
az utlevelet kérő sajátkezű aláírása:	Szakáll István	az utlevelet kérő sajátkezű aláírása:	Dömötörfy Erzsébet		

Az utlevél kiállítását ellen sem a véderővezénylen alapuló állítási, vagy szolgálati kötelezettség, sem büvávidi vagy kivándorlási tekintetből, vagy más okból akadály fenn nem forog.

1928. évi július 23. n.

P. H.

rendőrkapitányseg. vezetője.

Szakáll István Miklós és felesége, Dömötörfy Erzsébet útlevéllapja 1928-ból. A nemespátrói evangélikus földműves házaspár utazásának a dokumentumban rögzített oka betegség; gyógyfürdő

Az útlevéllapok természetesen más célú utazásokat is rögzítettek, például fűrdőre utazás, jogi ügyek intézése, tanulás.

Olyan adatgazdag irategyüttesről van tehát szó, amely számos információt tesz hozzá egy-egy családtörténet-kutatáshoz. Az útlevélkérelmekhez az 1920-as évek végétől kapcsolódnak fotók, amelyek sok esetben – azon túl, hogy a keresett személy portréját megismerhetjük – fotótörténeti, viselettörténeti érdekességeket is tartogatnak.

KIK ÉS HOGYAN UTAZTAK?

Az útlevélkérelmeket a megye alispáni hivatala bírálta el. A cselédek jellemzően csak a szerződésük lejártával és csak Szent György-nap után, vagyis április 24-ét követően távozhattak, az aratásra leszerződött munkások pedig csak a nyári hónapok után kaptak engedélyt. Ha mégis korábban akartak távozni, akkor más munkást kellett állítaniuk maguk helyett.

Somogy vármegye Irzeli járás Somogyuszil község
17. vagy r. t. város

Az utlevelet kérése

neve:	Nagy András	feleség neve:	Weil Erzsébet	gyermek neve, születési helye és születési éve:
állása vagy foglalkozása (valamint részletek megjelölésével, ha ismeretlen vagy kevéssé ismert, annak leírásával, hogy állítólag vagy valószínűleg?)	földműves		földműves	
születési helye:	Somogyuszil		Somogyuszil	1.
születési ideje: év, hó, nap	1877. január 27		1882. ápr. 12	2.
anyanyelve:	magyar, német, lólat, román, horvát, szerb, egyéb		magyar	3.
lakóhelye:	Somogyuszil		Somogyuszil	4.
családi állapota:	nős		férjes	5.
vallása:	róm. kath., gör. kath., ref., evang., gör. hel., unitárius, izr.		ev. h. ev.	
terméke:	középmagas		középmagas	
arca:	hosszas		hosszas	
szeme:	barna		barna	
hajja:	barna észes		barna	
hajszoka, székhaja:	nyírott		-	
szőke:	rendes		rendes	
szőke:	-		-	
különös ismertető jele:	-		-	
hová utazik, vagyis az utazás, mely államban vagy városban érvényes:	Amerika K.A. Wisconsin		Amerika K.A. Wisconsin	
utazásának oka célja:	kivándorlás		kivándorlás	
atyjának neve:	Nagy Mátyas		Weil Henrik	
atyjának születési helye: és jelenlegi lakóhelye: és születési ideje:	a. / Sajóköztelek c. / Weibelt Somogyuszilban 1905. szept.		a. / Gyöngy c. / Magallt Somogyuszilban 1919. szept.	
anyjának neve:	Weinhardt Erzsébet		Frey Zeuzenna	
anyjának születési helye: és jelenlegi lakóhelye: és születési ideje:	c. / Gyöngy b. / Somogyuszil		a. / Somogyuszil c. / Weibelt Somogyuszilban 1912. szept.	
férje születési helye:	-		Somogyuszil	
kirova gyermek atyjának születési helye:	-		-	
vagyoni állapota:	vagytonos (vagatlan és ingó), vagytonos		vagytonos	
első vagy hányad ízben vándorolt ki:	harmad		harmad	
ingatlanszól eladott-e valamit:	eladta az egészét, eladta egy részét, nem adott el semmit		nem adott el semmit	
a kivándorlás időpontja:	-		-	
az utlevelet kérő sajátkezű aláírása:	Nagy András		Weil Erzsébet	

Az utlevél kiállítását ellen sem a védőüregben alapuló állítási, vagy szolgálattal kötelezettségek tekintetéből, vagy más okból akadály fenn nem tartozik.

Kelt Somogyuszil 1929. évi augusztus hó 16. napán

3425/1929
Irzeli, 1929. aug. 22.

Létt: [Signature]

szolgabíró, rendőrkapitánysegédje

SOMOGY VÁRMEGYE
SOMOGYUSZILI
IRZELI JÁRÁS

Nagy András és felesége, Weil Erzsébet útlevéllapja. A somogyuszili evangélikus földműves házaspár úti célja Wisconsin (Egyesült Államok) volt 1928-ban. Érdemes felfigyelni hivatalos küllemükre, polgári ruházatukra, ellentétben a más portrékon látható, még népviselettel is idéző öltözékekkel

A kivándorlóknak általában a Fiuméből induló utat javasolták, mivel Triestből sokkal hosszadalmasabb volt az utazás. Sokan a kikötőben szembesültek azzal, hogy a hajó megtelt, így volt, hogy akár két-három hetet is kellett – nem egyszer éhezve – várakozniuk, mire felkerültek a Cunard Line társaság valamelyik hajójára.

Az egyszerű parasztembereket, akik gyakran csak a saját falujukat ismerték,

nagyon megviselte a tenger és a hajók zsúfoltsága, sokan megbetegedtek. A hajók körülbelül két hét alatt tették meg az utat New Yorkig, és kötöttek ki Ellis Island szigetén, amelyet találóan a „remények és a könnyek szigetének” neveztek.

Az odaérkezők – akik előtt a kivándorlási ügynökök „Meseországként” tűntették fel Amerikát – gyakran elbizonytalanodtak a rideg fogadtatás miatt. Az Amerikai Bevándorlási Hivatal nyilván-

tartásba vette a szigetre lépő bevándorlókat. Mára már ötvenegymillió személy adatait tartalmazza az Ellis Island Foundation honlapján található adatbázis az 1879–1960 közötti időszakból, köztük sok magyarét is. (Az adatbázis a statueofliberty.org/passenger webcímen érhető el.) A szigetre érkező bevándorlók mintegy kilencvennyolc százaléka kapott bevándorlási engedélyt, a többieket viszont elutasították a hajókra.

A legtöbben New York és Pennsylvania államba kérték az útlevelet, népszerűségben ezeket Ohio és Wisconsin követte. Az új hazában a legtöbben gyárakban és bányákban helyezkedtek el. Farmerek kevesen lettek, mert nem tekintették végleges hazájuknak az Egyesült Államokat. A bevándorlók egy része rendkívül rossz körülmények között, az amerikai világtól elzárva élte életét, többségük egyáltalán nem tanult meg angolul.

A szerencsét próbálók közül sokan néhány év múltán meggazdagodva hazatértek, házat, földet vettek szülőfalujukban. Voltak viszont, akik testben, lélekben megtörve tértek vissza az óhazába. Másoknak sikeres volt a próbálkozás idegenben, lelkükben azonban magyarok maradtak, és életük végéig honvágygal küzdöttek.

E változatos sorsok szenvedélymentes lenyomatait e dokumentumok – útlevélkérelmek, összeírások –, amelyek mégis jól tükrözik a kivándorlók történetét. Személyesebb hangvételű, az egyének sorsát közvetlenül tükröző iratok – hivatalos és magánlevelek – is maradtak fenn személyi, családi fondokban vagy akár települések iratanyagában is. Evangélikus egyházközségek (gyülekezeteknél őrzött) iratai között is található összeírásokat a kivándoroltakról, sőt a visszatértekről is; ezek a megyei levéltárakban őrzött iratokkal kiegészülve teljesebb képet adnak az emigráltak életéről. A Somogy Megyei Levéltár folyamatosan tárja fel az útlevéllégi iratokat, s amint befejeződött az adatok rögzítése, a tervek között szerepel a publikálásuk is.

(A cikkben felhasznált források a Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltárának őrzésében találhatók.)

■ JAKAB GEORGINA

A szerző a Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltárának főlevéltárosa.

Ajtók, ablakok a világra és Istenre

Kapocs- és kötelékerősítő kiállítás a Bibliamúzeumban

Nem csupán művészi élményt kínál a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteményének Bibliamúzeumában december közepéig látható időszaki kiállítás. A „Kapcsok és kötelékek által...” (Kol 2,19) című tárlat – többek között – eredeti Csontváry Kosztka Tivadar-, Ferenczy Károly- és Ámos Imre-festményeket felvonultatva belső utazásra, meditációra, önvizsgálatra hív, ugyanakkor üzenetet, ígéretet közvetít a műalkotások által abból a világból, ahol még minden egész egy, a kapcsolat folytonos, magától értetődő, és semmiféle erőfeszítést nem igényel.

A kiállítás első része bibliai jeleneteket és szereplőket, míg a második sokféle „világi” arcot, alakot, kapcsolatot, gesztust mutat be. Egészen mást ragad meg

egy „kőbe zárt pillanat” – vagyis a kiállítótér bronzszobrai –, mint egy meleg színekkel dolgozó, a kontúrokat elmosó, a világra ablakot nyitó festmény. Mégis,

ezek között az alkotások között kapcsolat van.

Összeköti őket egyrészt a kor, amelyben születtek – zömében a 20. század első évtizedeiben –, „amikor az ember élete a valós találkozásban, a szemtől szemben látásban és az együttlében fogalmazódott meg”, ahogyan a múzeum honlapján is olvashatjuk. Másrészt a vizuális művészet hírt ad arról a láthatatlan világról is, amely után lelkünk mélyén vágyakozunk, amelyhez időtlenül tartozni vágyunk.

Ferenczy Károly: A tékozló fiú

Az alkotásokat a kapcsolódás, a találkozás, a kötelék fogalma és tág jelentésmézeje köré rendezték a Bibliamúzeum munkatársai, egy igazán sokszínű válogatást közkinccsé téve.

PÁROSOK

A kiállítás ismertetőjében Martin Buber vallásfilozófus *Én és te* című híres esszé-kötetéből olvashatunk idézetet, amelynek egyik kulcsmondata: „Minden valóságos élet: találkozás.” Én és te kapcsolatának lényege az önátadás, a jelenlét, az egymásban feloldódás – a kontúrok feloldódása, eltűnése. Jellemzően a páros képeken figyelhetők meg utalások erre.

Derkovits Gyula *Ketten* című festménye meghittséget, bizalmat és biztonsgot sugároz, a „ketten” egységét és összetartozását, rendet és jövőbe mutató ígéretet. A szubjektív meglátásoknak ezen a tárlaton kulcsfontosságú szerepük van, a kísérőfüzetben található kérdések és feladatok is mélyebb beelátásra, a „saját értelmezés” megtalálására hívnak.

ASSZOCIÁCIÓK

A „*Kapcsok és kötelékek által...*” rendezői fővállalják, hogy műválasztásaik mozgatója elsősorban a kíváncsiság és a rácsodálkozás. A kiállítás erre a „naiv” örömmel készült tematikára fűzi föl asszociatívan a teljesség igénye nélkül kiválasztott, mégis a teljességre rámutató műalkotásokat. A nem tagadott „esetlegesség” hüen tükrözi a kapcsok és kötelékek rejtélyes, kifürkészhetetlen természetét és alakulását a világban.

A feszes koncepcióba szuszakolás és didaktikus tartalmak sugalmazása helyett voltaképp bátor gesztus ez az ajtót, ablakot táró, (értelmezési kis)kapukat nyitva hagyó tárlat. A kiállított képek és szobrok szem- és szívnyitogatók egyaránt, mintha hívnának: „Nézd, itt egy kecses nőalak bronzból, táncot lejt, Istent dicséri veled, de szép! Ott meg egy a nyári tájra elmélázó-pipázón kibámuló férfi, amott meg egy a zöld zsalus ablakon kikönyöklő, kifelé kémlelő alabástromszobor-szerű nő – vajon kire várhat?”

ŐSI KÖTELÉK

Életünk és kapcsolataink ajándékjellege, a gyümölcstermő, napos oldal mellett megjelennek szakadásra hajlamos kötelékeink és kapcsolódásaink, töredezett összetartozásunk is. Ennek gyökere a kiállítás koncepciója szerint a bibliai

Csontváry Kosztka Tivadar: Szerelmesek találkozása

bűneset. Ezt és az ebből fakadó nehézségeket is megjeleníti a tárlat több műalkotása is: láthatunk a semmibe görcsösen kapaszkodó, zuhanó emberi alakot, aztán két másikat egymással szemben, egymástól mégis nagyon távol. A lehetőségek, a nyitás mellett tehát a magány és az elhagyatottság, a zárt ajtók és a kapcsolódás hiánya is megjelenik, mely szintén mindannyiunk alaptapasztalata. Ezek mintegy emlékeztetőként, intelemként vannak jelen, és még inkább aláhúzzák a másik oldal egységbe ölelő tapasztalatait.

Két oldal, két olvasat, de bármelyik irányból közelítjük is meg a kiállítást, az egység helyreállításának, illetve az öröm és a kapcsolódás fenntartásának lehetősége egy irányba mutat. A legfontosabb kötelék ugyanis, melyre minden vizuális és verbális kód (például versidézet) mutat a tárlaton, a minden kapcsolatok forrásához vezet.

Martin Buber esszéje abszolút viszony- nak azt nevezi, „amikor az ember Istent szólítja Te-nek”. Vagyis az ember- és az istenkapcsolat összefügg: ha az ősi kötelék él – Isten jelenlétében –, akkor képesek leszünk az áldozatos szeretetre, a másikkal való teljes kapcsolódásra. A kiállítás alapvetése, hogy az ősi kapcsolódás a bűnbeesés következtében sérült, de a szerelem és a szeretetkapcsolat sokféle formájának, a másik felé nyitásnak, a kegyelem fogadásának – mint újrapcsolódási lehetőségnek – a megjelenítésével mintegy reményt is ad arra nézve, hogy olykor „kinyílhat nekünk az ég”, és megtapasztalhatjuk a földi életben is a valódi találkozást és összetartozást, az elszakíthatatlan köteléket.

■ – KINYÍK –

A kiállítás december 17-ig tekinthető meg a Bibliamúzeumban (Budapest IX. kerület, Ráday utca 28.).

Megújulóban a Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rend – tagfelvétel. Aki gyülekezeti tagsága mellett szívesen részt vállalna egy rendezett ökumenikus kisközösség életében is, az keresse fel a Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rendet. A rend keresi és várja az új – harmadik – elnök-apátját, vezető munkatársait és további tagjait.

E közösségi szolgálatot 1951-ben kezdtük el, majd 1990. augusztus 20-án folytattuk, hamarosan törvényen alapuló, meghatározott szervezeti keretek között. Így vált a közösség vezetője elnök-apáttá és közvetlen munkatársa priorrá, illetve titkárrá.

Szeretnénk, ha a járvány, a közeli háború terhei, valamint a személyes nehézségek áthidalása után tovább bontakozhatna a teremtő és megváltó Krisztus szolgálatában gazdag rend élete és kiadói szolgálata – új testvérekkel is.

Az érdeklődő és tagságot kereső testvérek jelentkezését a következő elérhetőségeken várjuk: dr. Széchezy Béla József (telefon: [+36] 20/775-3772, e-mail: szechybj@gmail.com); Békássy Csaba (telefon: [+36] 20/961-7565, e-mail: csabekassy@freemail.hu).

Fények ünnepei – rendhagyó egyházzenei és kántorkoncert. Az Uránia Nemzeti Filmszínházban november 30-án 19 órakor rendezik *Fények ünnepei* néven a magyarországi történelmi egyházak (római katolikus, református, evangélikus és zsidó) kántorainak, kántorhallgatóinak, kórusainak, énekművészeinek, egyházzeneészeinek és zeneiskolásainak nagyszabású, rendhagyó koncertjét. A hivatásos egyházi énekesek mellett a koncerten egy meglepetés-sztárvendég – Szalóki Ági – is fellép. Tőle olyan ismert és népszerű dalokat, népdalokat hallhat a közönség, amelyek igazodnak a program tematikájához. Az esemény fővédnöke Freund Tamás, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke. A rendezvény a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jön létre. További információ és jegyvásárlás: kantorkoncert.hu.

Gyászír. „De én tudom, hogy az én megváltóm él, és utoljára a por felett megáll. S miután e bőröm lehellik rólam, testem nélkül látom meg az Istent. Saját magam látom meg őt, tulajdon szemeim látják meg, nem más...” (Jób 19,25–27a)

A gyászoló család mély fájdalommal tudatja, hogy Lukáts Miklós építésszámológép-tervező, evangélikus lelkész életének 77. évében, 2022. október 30-án elhunyt. Felejtethetetlen szerettünktől november 22-én 10 órakor evangélikus szertartás szerint veszünk búcsút, majd kísérjük végső nyughelyére a Fiumei úti sírkertben (1086 Budapest, Fiumei út 16–18). November 27-én a faszori evangélikus templomban (1071 Budapest, Városligeti fasor 17.) a 11 órai istentisztelet keretében emlékezünk meg Róla.

Gyászolják: felesége, testvére, fiai, menyei, unokái, dédunokája, keresztlányja és családja, valamint mindazok, akik ismerték és szerették.

Apróhirdetés

Bajkó Ferenc *Budapest harangjai* című könyve a budapestharangjai@gmail.com e-mail-címen rendelhető (3990 Ft).

Keresztyén karácsonyi könyvvásár

*2022. december 2–3.
péntek 14–20, szombat 10–19 óra*

*Lónyay Utcai Református Gimnázium
1092 Budapest, Kinizsi utca 1–7.*

Bibliák, egyéb könyvek, ajándéktárgyak

Hol van a misszió helye?

Régóta zajlik a vita, hogy hol van, hol legyen a misszió helye egyházunkban. A gyülekezetekben, felnőtt- vagy ifjúsági heteken, hétvégéken, az egyházmegyei vagy országos alkalmakon? Mint jó néhány kisebb-nagyobb missziói alkalom szervezője elmondhatom, hogy erre nincs általános recept. Annyit tudok mondani, hogy nincs annál nagyobb öröm, mint egy egész napos együttlét után – amelyben volt minden: igehirdetés, előadás, beszélgetés, biztonyságtétel, ének-zene vagy éppen sportos vetélkedés – látni a hazafelé indulók boldogságtól sugárzó arcát. Amikor elköszöntem tőlük, sokszor mondtam: köszönöm az egész napi kitartást, és jó pihenést kívánok a másnapi istentiszteletig. A missziói napra járó híveink nagy része ugyanis nemcsak szombaton jön el, hanem a vasárnapi istentiszteletre is. Ez így van jól, mert az igehallgatásból, a közösségből sohasem lehet annyi, hogy sok legyen.

Tulajdonképpen minden közösség így működik, a kis közösségeknek szükségük van arra, hogy időnként nagyobb körben is összejöjjenek. Pedig nem könnyű ez, mert mindig előjön a kishitűség: ó, hát nem fognak sokan eljönni, mert már annyi program volt mostanában. Mi, lelkészek is szoktuk mondani, hogy alig marad szabad hétvégénk. Nem egyszerűen magunkra, a családjunkra – amit meg is lehet érteni –, hanem a helybeli tennivalókra. Az is látható volt, hogy ha a lelkész is ott volt az ilyen programokon, akkor többen jöttek a gyülekezetből.

Nehéz dolog kimondani, de az egy vasárnap délelőtt kevés a hitünk ápolásához, sokszor oda kell áldozni a szombatot is. Hogy az ilyen alkalmakon áldás van, azt két dolog is bizonyítja. Az egyik, hogy az esetleges bizonytalankodás ellenére a visszajelzések pozitívak. A Szentlélek megáldja az előadót azzal, hogy tudja, mit kell mondania, és megáldja a hallgatókat is, amikor megnyitja szívüket, hogy meghallják a választ a fel nem tett kérdéseikre is. A másik, hogy gyülekezteink motorjai éppen azok, akik gyakran járnak konferenciákra, csendeshetekre, és ezeknek a jó hírével, áldásával erősítik a többieket. Olyan ez, mint a lövészárkbeli harc: nem lehet folyton csak tüzel-

ni, időnként szükség van utánpótlásra is, vagy éppen hátra kell vonulni, pihenni, feltöltődni.

Azért van egyházunkban annyiféle missziói alkalom, hogy mindenki megtalálja a neki megfelelőt. Vannak alkalmak fiataloknak, férfiaknak, nőknek, egyházi iskolai pedagógusoknak, szenvedélybetegeknek.

Legjobban talán a férfiköröket ismerem. A férfinapok, -konferenciák hangulata is különleges, mivel szervezetten, csoportosan jönnek a résztvevők, és sokan már ismerősként üdvözlik egymást.

éreztem azt, hogy megérintett a Szentlélek?” –, és a túra során a résztvevők kettesével, hármasával, lehetőleg olyanok, akik nem egy helyről jöttek, elmondhatják saját élményeiket, amelyeket aztán a nap végén össze lehet foglalni.

Lelkészeknek, gyülekezeti vezetőknek találékonyaknak kell lenniük, hogy az embereknek olyan alkalmakat kínáljanak, amelyek eltalálják az igényüket, amelyekre szívesen eljönnek. Bajorországban tapasztaltam, hogy milyen népszerűek az esti tóparti vagy éppen hegyi istentiszteletek. A lényeg, hogy az egyházi, biblikus tartalom dominál-

KÉPŐNK ILLUSZTRÁCIÓ

Az igeszolgálat és az előadások után – amelyek széles spektrumúak, teológiai, filozófiai, természettudományi kérdések vagy akár a világvallások adhatják a témájukat – élénk megbeszélés zajlik. Utána a helyi körök beszámolnak tevékenységükről. Nem szokott elmaradni a versengés, például a pétanque vagy a nyíllövészet; a legeredményesebb csapat a gyülekezetének hírnevét is öregbíti.

Tavaly és idén a koronavírus-járvány okozta hosszas bezártság miatt nagyon népszerűek lettek a lelki túrák valamelyik hegyre vagy egy-egy természeti látványossághoz. Ennek lényege, hogy a nap elején az előadó felvezet valamilyen témát – legutóbb például ezt: „Mikor

jon, hiszen annyi más kulturális, barkácsolós vagy – szinte már külön ideológiával bíró – környezetvédős program van.

Nem mi fogjuk megmenteni a Földet a pusztulástól, hanem az Úr menti majd meg az övét. Isten országának eljövételét az ember gyorsíthatja vagy lassíthatja, de feltartóztatni nem tudja. A mi felelősségünk abban áll, hogy embertársaink figyelmét a megváltás és az üdvösség felé fordítsuk. A világ is kevesebb gonddal küzdene, ha több megtért keresztény lenne.

■ KOHÁRY FERENC

A szerző egyházunk férfimissziói szolgálatának referense.

Ehető Luther-rózsa

MÉZESKALÁCS

Hozzávalók a tésztához:

- 75 dkg liszt
- 35 dkg porcukor
- 2 evőkanál szódabikarbóna
- kevés őrölt fahéj
- 10 szem porrá tört szegfűszeg
- 5 dkg margarin
- 4 egész tojás
- 4 evőkanál méz

Az elkészítés során a hozzávalókat összegyűrjük. A tésztát körülbelül 1 cm vastagságúra nyújtjuk, tésztaszaggatóval kiszaggatjuk, majd aranyárgára megsütjük.

Mézeskalácsillattal telt meg az aszódi evangélikus oktatási épületkomplexum technikatere néhány héttel ezelőtt, amikor a 7/c osztály tanulói az osztályfőnöküknek, Szabó Andrásnénak az útmutatásával kipróbálhatták az általános iskola által a Luther Kiadó könyvesboltjában vásárolt Luther-rózsa-mintás, fából készült süteménydíszítőket.

A jól bevált receptet a tanárnő még fiatal lelkészfeleségként próbálta ki először az *Evangélikus Élet* 1992. december 13-i lapszámában megjelent útmutatás alapján. Azóta, ha mézeskalács kerül az otthoni menüre, a receptkönyv mindig azon az oldalon nyílik ki, ahova akkor a hozzávalókat írta – az azóta már esperesné – Zsuzsanna.

A rendhagyó osztályfőnöki óra édes percei és elkészült süteményei az aszódi iskolás gyerekek és tanáraik körében is nagy sikert arattak. A Luther-rózsa pedig így most ehető formában is a reformáció üzenetére emlékeztetett, arra, hogy ilyen különleges tanóra alkalmával is Krisztus van a középpontban.

Evélet-infó

A Luther-rózsa-mintás, fából készült süteménydíszítő megvásárolható a Luther Kiadó könyvesboltjában (Budapest VIII. ker., Üllői út 24.) és webáruházában (lutherkiado.hu).

FOTÓK: BALLA MÁRIA

Fától a tengerig

Alkotócsoportos bibliaóra Hatvanban

Hogyan lehet a meditáció gyakorlatát, a madárcsicsergéssel teli erdő hangját, a tenger hullámveréseit, az akvarellfestéket és Jézus bátorító szavait összekötni? A kipróbált gyakorlat szerint remekül. A festés talentumával is megáldott hatvani lelkész, Kocsik Mónika a reformáció hónapja óta kéthetente rendhagyó – alkotócsoportos – bibliaórával várja az érdeklődőket.

A *Bibliai erősítő igék* elnevezésű alkalom első résztvevői a *Hegyi beszéd* Isten gondviseléséről szóló részét (Mt 6,25–33) meditatív hangulatban, magnóról lejátszott madárcsicsergés, majd a hullámzó tenger hangja mellett hallgatták meg. Jézus biztató szavai minden résztvevőben más-más képet hívtak elő, ezért nem véletlen, hogy nyolc különböző akvarellkép született a bibliaóra alkotásra szánt perceiben.

A rendhagyó környezetben elhangzott igei üzenet és az „asztali minikiállítás” megtekintett festmények egyenként és csoportosan is mélyen megérintették a jelenlévőket, művészetterápiás élményekkel is gazdagodva. A címadás is a feladatok közé tartozott. A résztvevők azonban nemcsak a saját alkotásukkal tették ezt, hanem a csoport többi tagjának képeivel is.

Jó lehetőséget kínált mindez a másik gondolatvilágában való elmérléshez és a játékos közösségépítéshez.

■ – BZS –

FOTÓ: BODA ZSUZSA

ISTEN GONDVISELÉSE

„Ezért mondom nektek: ne aggódjatok életetekért, hogy mit egyetek, vagy mit igyatok, se testetekért, hogy mibe öltözködjétek. Nem több-e az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál? Nézzétek meg az égi madarakat: nem vetnek, nem is aratnak, csürbe sem gyűjtenek, és a ti mennyei Atyátok táplálja őket. Nem vagytok-e ti értékesebbek azoknál? Aggódásával pedig ki tudná közületek meghosszabbítani életét csak egy perccel is? Mit aggódtok a ruházatért is? Figyeljétek meg a mező liliomait, hogyan növekednek: nem fáradoznak, és nem fonnak, de mondom

nektek, hogy Salamon teljes dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül akár csak egy is. Ha pedig a mező fűvét, amely ma van, és holnap a kemencébe vetik, így öltözteti Isten, nem sokkal inkább titeket, kicsinyhitűeket?

Ne aggódjatok tehát, és ne kérdezzétek: Mit együnk? – vagy: Mit igyunk? – vagy: Mit öltünk magunkra? Ilyesmikért a pogányok törik magukat; a ti mennyei Atyátok pedig tudja, hogy szükségetek van minderre. Keressétek először Isten országát és az ő igazságát, és mindezek ráadásként megadatnak majd nektek.”
(Mt 6,25–33)

A kereszténység helyzete Európában

Tendenciák, kilátások és kihívások a 21. században – nemzetközi konferencia

Az európai kereszténység helyzetének megértése, a különböző felekezeti és nemzeti kontextusok számbavétele, illetve az európai egyházak jövőbeli kilátásainak elemzése állt A kereszténység helyzete Európában című konferencia fókuszában. A tanácskozást nagy érdeklődés mellett tartották október 28-án a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Széchenyi-dísztermében.

„Az elmúlt években itthon és külföldön is sok szó esik az úgynevezett keresztény Európáról, azonban ennek definíciójával mintha eddig adósok maradtunk volna – fogalmazott megnyitóbeszédében Pröhle Gergely, a konferenciát szervező Habsburg Ottó Alapítvány, illetve a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Stratégiai Tanulmányok Intézetének igazgatója, egyházunk országos felügyelője. – Magától értetődőnek vesszük, hogy Európa keresztény. Bizonyos értelemben, történelmi szempontból ez igaz, ahogyan az is, hogy a keresztény egyházak, felekezetek hagyományosan nagyon fontos szerepet játszanak az európai és így a magyar társadalom életének alakításában. Az is magától értetődő, hogy a magukat kereszténynek tartó politikai mozgalmak, pártok részt vesznek egyes országok politikájának irányításában.”

Mint az igazgató felhívta rá a figyelmet, az elmúlt években mintha eltolódott volna a hangsúly a keresztény Európa valódi tartalmának megvizsgálásától a politikai kommunikáció irányába, vagyis többet beszélünk keresztény Európáról, mint amennyire értjük, hogy pontosan miről is van szó. Hozzátette: a konferencia legfőbb célja, hogy a vallás-szociológiai tényeket, tendenciákat pontosan megismerve kaphassunk képet a magyarországi és európai keresztény vallásosság állapotáról. Pröhle Gergely kiemelt szempontként említette annak vizsgálatát, hogy melyek azok a politikai válaszok, amelyek a tények ismeretében születnek, illetve hogy az egyes keresz-

tény egyházak milyen módon reflektálnak azokra a politikai állásfoglalásokra, szociológiai, társadalmi folyamatokra, amelyek körülvesznek minket.

és az integráció között, és e folyamatban milyen feladat hárul az egyházakra” – zárta gondolatait Pröhle Gergely.

Evangelikus részről Fábri György (képünkön) tartott előadást a konferencia első részében, amelynek tematikáját az a kérdés adta, hogy mire figyelmeztetnek a számok és a társadalmi folyamatok. A Magyarországi Evangélikus Egyház Északi Egyházkerületének felügyelője, az Eötvös Loránd Tudományegyetem

FOTÓ: BALLAGÓ MÁRTON

„Amikor az alapító atyák lerakták az európai integráció alapját, katolikus szellemen kívánták áthidalni, összeegyeztetni azokat a nemzeti érdekeket, amelyek korábban Európában a békétlenséget okozták. Napjaink egyik legfontosabb kérdése, hogy a modern Európa milyen módon tud reflektálni azokra a gondolatokra, amelyek az Európai Unió alapítóit vezették, milyen módon tud megfelelő egyensúlyt teremteni a nemzeti érdekek érvényre juttatása

docense nagy nemzetközi felmérések, illetve saját kutatások alapján összeállított számsorokat mutatott be, amelyek arra világítanak rá, hogy „mi az az üzenet, amit mint közösségnek a valláshoz, egyházhoz, hithez való viszonyunkként elsősorban Magyarországon, de európai vagy globális léptékekben is tapasztalhatunk”. Ezek alapján az látható, hogy Európa- és világszerte a vallásosság csökkenésének különböző dimenziói rajzolódnak

ki. A Magyarországi Evangélikus Egyház szemszögéből vizsgálva a folyamatokat az derül ki, hogy a lelkészek az elmúlt húsz évben sokkal többet temettek, mint kereszteltek, és csökkenés figyelhető meg a konfirmációk tekintetében is, ami az egyháztagság alakulásának hasonlóan negatív tendenciájára mutat rá.

Az előadó felhívta a figyelmet, hogy egyre jobban csökken azoknak a fiataloknak a száma, akik az egyház tanítása szerint vallják magukat vallásosnak. Az ő arányuk meglehetősen alacsony, tíz százalékról öt százalékra esett vissza, ugyanakkor a maguk módján vallásosak száma nem csökkent. „Ez azt jelenti, hogy az egyházak elveszítették a fiatalok felét, miközben a fiatalok nem veszítették el a transzcendencia iránti nyitottságukat. Ez lecke mindenki számára, akik egyházban dolgoznak, egyházzal foglalkoznak” – összegezte az általa bemutatott folyamat fontos tanulságát Fábrí György.

Gert Pickel szociológus, a Lipcsei Egyetem professzora az előadásában az elvallástalanodás okait elemezve kitért arra, hogy akiknek még fontos a közösségben megélt keresztény hit, azok nem beszélnek erről eleget, hiányzik az a nyelvezet, az a kommunikációs tér, amellyel és ahol a vallásosságról korszzerűen, másokat is megszólítva hangozhatnak el bármi. Erre a gondolatra reflektálva írta le a magyarországi helyzetet katolikus szempontból Török Csaba egyetemi tanár, az esztergomi főszékesegyházi plébánia kormányzója és Niklaus Peter, a zürichi Fraumünster-templom korábbi lelkésze, a Karl Barth Alapítvány kurátora. Mindketten megállapították, hogy a negatív tendenciát jelző számok ellenére sok esetben látható a keresztény közösségek megújulása – ha a közösségek vezetői, papok, lelkészek megfelelő hangon tudják megszólítani a híveket.

A felszólaló politikusok – a kereszténydemokrata Ján Figel korábbi szlovák uniós biztos, Rocco Buttiglione professor, korábban az olasz kormány európai ügyekért felelős kereszténydemokrata minisztere és Hölvényi György, a Kereszténydemokrata Néppárt európai parlamenti képviselője – egyetértettek abban, hogy hangsúlyosabban kell képviselni a korszellemmel szemben a keresztény értékeket a politikában, mindig hangsúlyozva, hogy a kereszténység nagyon is a modernitás része.

ISMÉT DARÓCZI CSABA AZ ÉV TERMÉSZETFOTÓSA

Az evangélikus fotográfus nyerte el idén az év természetfotósa címet és *A halak csillagképe* című képével az Év Természetfotója díjat is a *Saubermacher – Az év természetfotósa 2022* pályázaton.

A soltvadkerti gyülekezet tagjának, a helyi evangélikus általános iskola földrajz–testnevelés szakos tanárának összesen tizennyolc képét választották be a legjobb felvételek közé. *Esküvői vendég* című fotójával a *Kezünkben a Föld, Jégmadár-akt* című képével a *Kompozíció, forma és kísérletezés, Fabarlang* című fotójával pedig a *Mobilball a természetben* kategória fődíját is ő érdemelte ki.

A naturArt Magyar Természetfotósok Szövetsége által immár harmincadik alkalommal kiírt pályázatra százkilencvenhét fotós háromezer-ötszázharminchárom

FOTÓ: DARÓCZI CSABA

felvételt küldött be. Ezek közül százhuszat állítanak ki a Magyar Természetudományi Múzeumban 2023. január 30-ig látogatható kiállításon.

EvÉlet-infó

Bárkától a bárányig Könyvbemutató a sashalmi könyvtárban

Különleges könyvet mutattak be november 7-én Budapest XVI. kerületében, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár sashalmi könyvtárban. A Luther Kiadó gondozásában megjelent, *Igézó jelek* című, igényes kivitelű, ajándéknak is kiváló kötet és a belőle készített színezőfüzet a mátyásföldi evangélikus templom festett famennyezet-kazettái alapján harminchat keresztény

szimbólumot és négy virágmintát mutat be. A szimbólumok magyarázatait a reformátor, Luther Márton egy-egy ma is aktuális gondolata egészíti ki. A vidám hangulatú könyvbemutatót Boda Zsuzsa szerkesztővel és Széman Richárd fotográfussal Somlainé Kiss Viktória, a „macivarró” (Gyógyító Macik Alapítvány) beszélgetett.

EvÉlet-infó

FOTÓ: BALLA MÁRIA

■ – BALCZÓ –

Boda Zsuzsa, Somlainé Kiss Viktória és Széman Richárd

Magyar önazonosság a diaszpórában

A Magyar Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki Jordáky Béla göteborgi felügyelőt

A svédországi magyarság identitásának, illetve anyanyelvének és kultúrájának ápolása és megőrzése iránti elhivatott, több évtizedes közösségépítő tevékenységének elismeréseként a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki Jordáky Béla közgazdászt, a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség göteborgi gyülekezetének felügyelőjét, a göteborgi Kőrösi Csoma Sándor Művelődési Kör alapító tagját. Az elismerést dr. Müller Adrien, Magyarország stockholmi nagykövete ünnepélyes keretek között adta át számára. Szolgálatáról és életéről kérdezte őt Pócze István evangélikus lelkész, aki a Kőrösi Csoma program ösztöndíjasaként ez év május végéig pásztorolta a svédországi magyar protestáns gyülekezeteket.

– Hogyan vezetett az útja Göteborgig?

– Kolozsváron születtem és nevelkedtem, majd a kincses városban végeztem el a közgazdasági egyetemet is. Tanulmányaim befejezése után a Székelyföldön, Sepsiszentgyörgyön kezdtem el dolgozni. Magyarságunk miatt a családomat, mint oly sokakat, rendszeresen érték méltatlan megpróbáltatások. Az állandó nyomás, a kisebbségi helyzet és nem utolsósorban gyermekeink jövője miatt feleségemmel és két lányunkkal 1988 januárjában érkezünk – vagy inkább menekültünk – Svédországba.

– Milyen volt a fogadtatás, majd a beilleszkedés?

– A legkellemesebb meglepetések egyikét jelentette, hogy Göteborgba érkezésünk után hamarosan találkoztunk és kapcsolatba kerültünk a magyar lelkigondozással. Nagy élményt jelentett, hogy rendszeresen van magyar nyelvű istentisztelet. A gyülekezet tagjai felkarolták és támogatták az ideérkezőket, segítettek őket többek között a nyelvtanulásban és a mindennapi eligazodásban. Az akkori lelkészünk, Koltai Rezső – aki 2007-ben kapta meg ugyanazt a kitüntetést, melyet most én vehettem át – egy őszinte lelki és szellemi háttérrel nyújtó közösséget teremtett, melybe meleg szívvel fogadott be a családommal együtt. Hamar otthonosan éreztük magunkat benne. A nyelv gördülékeny elsajátítása után megismerkedtem a svéd könyvelői és adórendszerrel. Egy ilyen profilú irodában helyezkedtem el. Miután elég tapasztalatot szereztem, megvalósíthattam régi álmomat: saját könyvelői és adószakértői irodát alapítottam, melyet most már nyugdíjasként, de mindmáig jól prosperálóan vezethetek.

– Miként alakult a közösségben betöltött szerepe, milyen feladatokat látott el az elmúlt évtizedekben?

– Talán szerénytelenség nélkül elmondhatom, hogy Svédországba való megérkezésünkől fogva aktívan megéltem a magyarságomat. Kezdetből bekapcsolódtunk a magyar egyházi életbe. Szerettem volna lehetőségeim szerint viszonzni Koltai lelkész úr melegsívű fogadtatását és azt a mellénk állást, melylyel az akkori presbitérium a beilleszkedésünket segítette. Így később az egyházi élet szinte minden területén vállaltam önkéntes tevékenységet, és akár vezetői beosztásban, akár a kétkezi fizikai munkában örömmel részt vettem. Először presbiterként szolgáltam a helyi gyülekezetben, később pedig a svédországi magyar protestáns gyülekezetek országos főfelügyelőjévé választottak. Tizenkét évig láttam el ezt a feladatot, majd a göteborgi közösség felügyelője lettem. Emellett a gyülekezetek országos könyvelési feladatait, pénztári vezetését és a lelkészi szolgálat gazdasági háttérének rendezését is végeztem önkéntes szolgálatként. Egyházi közösségünk háttérét mindig a Svéd Evangélikus Egyház jelentette, lelkészünk is az egyház alkal-

mazásában állt. Országos főfelügyelői szolgálatom kezdetén vált el az egyház a svéd államtól, és a szétválás utáni időben egyházi közösségünk – a korábbiakkal ellentétben – nem kapott külső támogatást. Aztán fokozatosan javult a helyzet, és a Svéd Evangélikus Egyház, illetve az állam egyaránt anyagi segítséget nyújtott, de továbbra is tagjaink hozzájárulása volt a fő bevételi forrás. Nagy hálával gondolunk vissza dr. Harmati Béla evangélikus püspök akkori segítségére. Mint ismeretes, az egyházi vezető nagy tekintélynek örvendett a nemzetközi egyházi diplomáciában, így Svédországban is tisztelettel tekintettek rá. Amikor közösségünk támogatása veszélybe került, akkor személyesen járt közben a svéd érsekségen, ahol megértették a problémáinkat. Ezt a kapcsolatot a svéd és a magyar evangélikus egyház között dr. Fabiny Tamás jelenlegi elnök-püspök úr tovább ápolta, és így máig hatóan segítettek és segítenek gondjaink megoldásában.

– Mindaz, amiért a kitüntetést kapta – a svédországi magyarság identitásának, illetve anyanyelvének és kultúrájának ápolása, a közösségépítés – az ön életében összefonódik az egyházzal.

– Amint már említettem, kiérkezésünk után nagyon fontos segítség volt, hogy lelkiileg is támaszkodhattunk a magyar egyházi közösségre, és családommal együtt megtapasztalhattam, hogy mennyire fontos szerepet tölt be az emigrációban az egyház. Bármennyire is megtanultam a nyelvet, soha nem érzem annyira magaménak a svéd istentiszteletet, mint a magyart, ahol anyanyelvemen imádkozhatok, hallgathatom az igét, és énekekkel dicsérhetem az Örökkévalót. Örömmel tölt el, hogy svájci német, valamint svéd apától született unokáim is értik és beszélik a magyar nyelvet, és rendszeresen részt vesznek az alkalmainkon.

– Mit gondol az itteni magyarság jövőjéről?

– A diaszpórában a nyelv és a hit megtartása szorosan összefügg magyar önazonosságunk megtartásával. Ugyanakkor fájó tény, hogy a második-harmadik generáció közösségi munkába való bevonása korántsem egyszerű. A politikai és társadalmi viszonyok megváltozásával, a határok megnyitásával a lehetőségek is megváltoztak és kinyíltak. A „fapados” repülőjáratok megfizethető áron térben és időben is közel hozták az óhazát, annak minden lehetőségével együtt. A közösség iránti igény jelentősen csökkent. Ezért nagy öröm, hogy olyan fiatalok is elkezdtek tanulni a magyar nyelvet, akiknek a szüleinél ez meglehetősen elhanyagolódott. Sokan felsőfokú tanulmányaik folytatásához választják Magyarországot. A jövő összetettnek tűnik, ugyanakkor optimista vagyok, és remélem, hogy még sokáig fennáll a magyar lelkigondozás, és aktív lesz a magyar közösségi élet, amely önazonosságunk megélésén túl a minket befogadó svéd társadalom számára is gazdagítóan hat.

– Végül egy utolsó kérdés: miként éli meg, hogy megkapta ezt a rangos kitüntetést?

– Meglepetés volt, de nagyon örültem neki. Amit tettem, örömmel, önzetlenül és jó szívvél tettem, és soha nem gondoltam arra, hogy ezért majd egyszer valamit kapok. Hálás vagyok a sorsnak, hogy ebben a munkában részt vehettem, hiszen szülőhazámban, Erdélyben korlátozottak voltak a lehetőségeim. Vallom, hogy munkánk igazi jutalma, hogy dolgozhatunk, és ebben sokan segítettek az elmúlt évtizedek során, a kitüntetésem nekik is szól, feljűk is köszönet érte.

■ PÖCZE ISTVÁN

Van-e jó háború?

Tábori papoknak is beszéltek

Létezik-e jó háború? Erre az alapkérdésre keresték a választ a Szólj be a papnak! beszélgetéssorozat november 7-i budapesti alkalmán. A szervezők ezúttal Tóth Károly evangélikus lelkészt, történészt, Mészáros László református tábori lelkészt, alezredest – aki Irakban és Afganisztánban járt misszióban –, Boda Mihály filozófust, történészt, a Nemzeti Közszerületi Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának docensét és Markovics Milán Mór katolikus tábori lelkészt – aki Koszovóban és Bosznia-Hercegovinában szolgált – hívták meg vendégnek. Az est moderátora Zila Gábor, a Református Közéleti és Kulturális Alapítvány ügyvezetője volt.

FOTO: BALCZÓ MÁTYÁS

A beszélgetés résztvevői a hivatalos szóhasználatban már kevésbé preferált háború szó jelentése kapcsán kiemelték: a fegyveres konfliktusok olyan békétlen állapotok, amelyekben szélsőséges módon felborul minden, amit megszoktunk, ami jellemző az emberre, ami az Istentől kapott rendnek a része lenne. Ennek kapcsán Tóth Károly evangélikus lelkész úgy fogalmazott: „Minden, amit mi, emberek teszünk, próbálunk tenni, az mind híján van a jó azon fogalmának, ami valóban csak Istenre igaz, a háborúra pedig ez még fokozottabban igaz, de hát mi, emberek belerángatjuk az Úristent mindenféle dolgainkba.” Ugyanakkor – tette hozzá – a háborúban is helye van Istennek olyan értelemben, hogy a háború maga elviselhetetlen és teljesen reménytelen lenne nélküle.

A katonák Istenhez, hithez, valláshoz fűződő viszonyáról szólva a jelen lévő tábori lelkészek megerősítették: azok a katonák, akik egy-egy külföldi katonai misszió során harci cselekménybe kerülnek, majd Isten segédelmével hazatérnek, elkezdnek közeledni a bibliai tartalomhoz, ahhoz az állásfoglaláshoz, amelyet a Biblia az élet mikéntjéről mond; átkeretezik az életüket, a gondolkodásukat. A református tábori lelkész felidézte: abból az afganisztáni misszióból, amelyben maga is átélt egy támadást, több mint tíz katonával azóta is havi szinten tartja a kapcsolatot. „Bekapcsolódtak a gyülekezeti életbe, járnak templomba. Erre mondjuk mi, reformátusok: *solí Deo gloria* – egyedül Istené a dicsőség.” ■ – BALCZÓ –

Az alkalomról bővebb tudósítás olvasható az Evangélikus.hu oldalon.

Átadták az Ordass Lajos- és a Prónay Sándor-díjat

Lapzártánk másnapján, november 12-én adta át a Luther Otthonban 2022. évi Ordass Lajos- és Prónay Sándor-díját a Magyarországi Evangélikus Egyház.

Az Ordass Lajos-díjat idén Kovács Etelka nyugalmazott lelkész, a hazánkban elsőként ordinált női evangélikus lelképásztor vehette át, míg a Prónay Sándor-díjjal az Evangélikus Országos Gyűjtemény tevékenységét ismerték el.

Mint ismeretes, az Ordass Lajos-díj olyan, feddhetetlen életű, magyar vagy külföldi, felszentelt – akár más felekezetű – személynek ítélhető, aki kiemelkedően sokat tett a magyar evangélikus egyházért. A Prónay Sándor-díj olyan világi személynek vagy intézménynek ítélhető, aki vagy amely kiemelkedő szellemi vagy anyagi támogatással áll a Magyarországi Evangélikus Egyház mellett.

Az Ordass-díj eddigi díjazottai: 2008: Terray László; 2009: Pósfay György; 2010:

Pátkai Róbert; 2011: Ittész János; 2012: Takácsné Kovácsné Zelma; 2013-ban nem osztották ki a díjat; 2014: Schulek Mátyás; 2015: Keveházi László; 2016: id. Zászkaliczky Pál; 2017: Andorka Eszter, Botta István, Csepregi Béla, Dóka Zoltán, Ittész Gábor, Kendeh György (posztumusz díjak); 2018: Reuss András; 2019: Zászkaliczky Péter; 2020: Dedinszky Gyula; 2021: Madocsai Miklós.

A Prónay-díj eddigi díjazottai: 2008: a soproni líceum; 2009: a Kaláka együttes tagjai, valamint Bartosné Stiasny Éva (plakett); 2010: Boleratzky Lóránd; 2011: Polgár Rózsa; 2012: Benczúr László; 2013: Cserháti Péter; 2014: Sztruhár András; 2015: Gadó Pál, Gadó Pálné; 2016: Krähling János; 2017: Gyapay Gábor, Kiss János, Radvánszky Albert, Sulyok Imre, Vladár Gábor, Weltler Jenő (posztumusz díjak); 2018: Szála Erzsébet; 2019: Bence Gábor; 2020: Thurnay Béla, 2021: Nagy Panka.

EvÉlet-infó

EVANGÉLIKUS
Élet

A Magyarországi
Evangélikus Egyház lapja

Megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet online: evangelikusélet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu
 • Előfizetés: kiado@lutheran.hu • Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-20/824-5519.
 Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu)
 • Főszerkesztő: KÉZDI BEÁTA (beata.kezdi@lutheran.hu) • Hírszerkesztő: VITÁLIS JUDIT (judit.vitalis@lutheran.hu) • Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu)
 • Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com) • Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu) • Rovatvezetők: BALLA MÁRIA – Oratio oecumenica (maria.balla@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu), HEGEDŰS ATTILA – Ifjúság (attila.hegedus@lutheran.hu), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu), DR. ECSI ZSUZSA – Cantate (ezsu@lutheran.hu), KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu), BODA ZSUZSA – Népszerű teológia, Evangélikus arcképcsarnok (bodaszuzsalutherkiado@gmail.com) • Kiadja a Luther Kiadó (kiado.lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518 • Felelős kiadó: ANTAL BÁLINT, a Luther Kiadó igazgatója (balint.antal@lutheran.hu) • Nyomdai előállítás: PRIME RATE KFT. (1044 Budapest, Megyeri út 53.) www.primerate.hu; felelős vezető: DR. TOMCSÁNYI PÉTER • Árusítja a kiadó. • Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302 (nyomtatott), ISSN 1787-0313 (online) • Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3900 Ft, fél évre 7800 Ft, egy évre 15 600 Ft, más európai országba egy évre 52 500 Ft, egyéb külföldi országba egy évre 61 400 Ft. A lap digitálisan is előfizethető a Luther Kiadó webáruházában. • Digitális előfizetés negyedévre 1950 Ft, fél évre 3900 Ft, egy évre 7800 Ft. Egy digitális lapszám ára: 450 Ft. • Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. • Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.
 • Címlapfotó: MAGYARI MÁRTON

ORATIO OECUMENICA

Szerető mennyei Atyánk, aki mindenkor, az egyházi esztendő elejétől a végéig kíséred életünket! Kérünk, add, hogy úgy vigyük eléd kéréseinket, örömeinket, bánatunkat, mint akik az új egyházi évben is mennyei Atyaként gondolunk rád, aki próféták által ígerte meg a Megváltót, hogy benne legyőzze bűneinket, elvegye gonoszságainkat.

Kérünk, adj nekünk odafigyelést most, amikor egyre nagyobb a külső sötétség, egyre rövidülnek a nappalok. A tél beálltával egyre jobban félünk a hidegtől és a betegségektől. Te adj nekünk megnyugvást, hogy tiszta szívvel készülhessünk szent Fiad érkezésére. Jézus Krisztusért kérünk...

Kérünk, adj nekünk örömet, amikor egyre bizonytalanabbnak látszik minden. Egyre nehezebbnek érezzük munkánkat, feladatainkat. Kérünk, állj mellettünk a te mindent megújító erőddel. Jézus Krisztusért kérünk...

Kérünk, hogy miután megadtad nekünk belső örömlenget, rád váró és vágyakozó szívünket, add, hogy ezt mások is meglássák rajtunk. Add, hogy nagyobb szeretettel és türelemmel forduljunk mások felé ebben az új egyházi évben, mint eddig. Jézus Krisztusért kérünk...

Kérünk, áldd meg közösségeinket, egyházunkat is az újraéledés örömeivel. Add, hogy ne a múlt hibái miatt aggódjunk, hanem meglássuk benned ismét a mi jóságos Urunkat, aki mindenkor megsegíti a maga népét. Ezért kérünk, add, hogy a múlt hibáiból tanuljunk, és ne csak szomorkodjunk miattuk. Jézus Krisztusért kérünk...

Kérünk, segítsd meg népünket, vezetőinket és mindazokat, akik hatalommal bírnak a világon, hogy a legnehezebb helyzetekben is akaratosodnak megfelelően irányítsák a világot. Jézus Krisztusért kérünk...

Hallgass meg minket, mint aki megígerte a Megváltót, hogy szent Fiad számunkra is eljőjön karácsony estéig! Ámen.

ADVENT 1. VASÁRNAPJA – ZAK 2,14–15

Légy jellé!

Velünk lakik. A mai vasárnap ránk köszöntött az adventi idő, amelynek gyertyafényes hangulatán már átszűrődik a karácsony titokzatos öröme. Erre az öröme bízattat bennünket maga az Úr a próféta szavain keresztül is.

És valljuk meg, hogy rászorulunk a biztatására, hiszen az élet annyi örömtelen helyzetet produkál. Olyan esztendő végén járunk, amelyet betölt a szomszédunkban dúló háború és annak megannyi aggasztó következménye. Jó lenne, ha ez az öröm tényleg úgy beragyogná az életünket, hogy másokat is újra felüdítő, erősítő, igazán boldog emberekként tudnánk készülni a karácsonyra. Mert minden embernek szüksége van az öröme. Ahhoz ugyanis, hogy az ember igazán emberhez méltó életet tudjon élni, nemcsak ételre, itálra és megfelelő ruházatra van szüksége, hanem szinte legfőképpen öröme.

Isten ezért nemcsak az ő őszövétségi népét, hanem minden népet öröme hív. Pál apostol egyenesen azt írja, hogy „mindenkor örüljetek”. De lehet-e így, amint Zakariásnál is olvassuk, parancsszóra örülni? „Ujjongj, örülj, Sion leánya...” Nyilvánvalóan csak akkor, ha itt valami egészen különleges dologról van szó. Mi lehet hát az oka ennek az öröme? Így olvassuk, ezt mondja az Úr: „...jövök már, és veled fogok lakni.”

Azért örömteli adventi hír ez, mert arról beszél, hogy Isten nem akar nélkülünk élni. Isten nem törődik bele abba, ami a népével Babilonban történt, ahogy abba sem, ami az emberiséggel a paradicsomban és ami azóta velünk is. Isten nem akarja, hogy elszakadjunk, és távol sodródjunk tőle. Ő utánunk jön, újra megszólít és összegyűjt bennünket. Meg akar ajándékozni önmagával, oltalmával, jelenlétével. És mi már tudjuk, hogy Jézus által valóban újra létrejött a kapcsolat Isten és ember között.

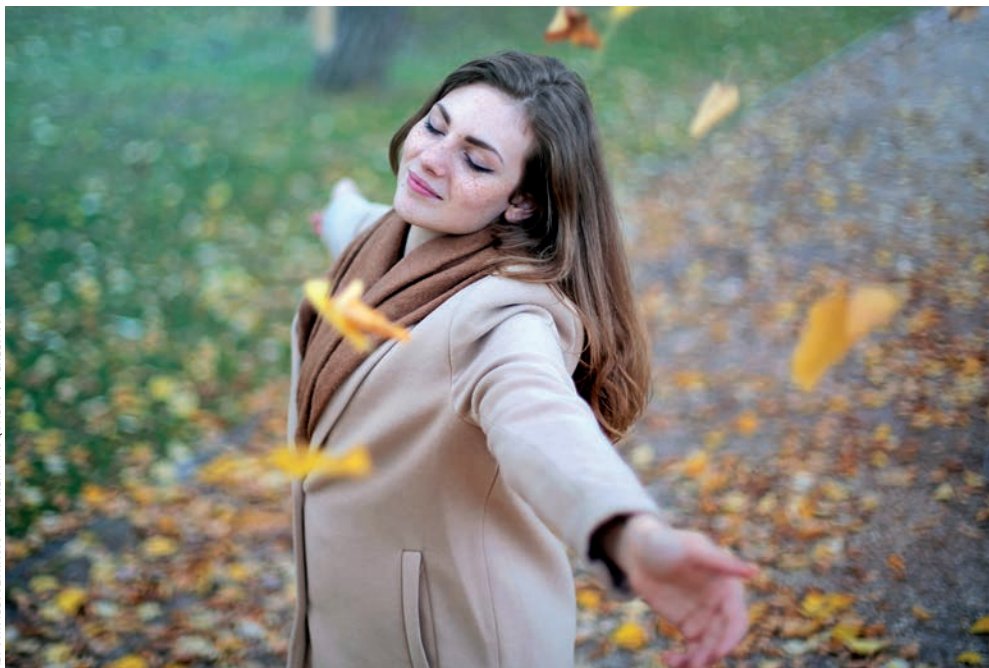
Tudom, hogy sokakban mégis felébred a kétség vagy a csalódás érzése, amikor szembekerülnek a bűn, a háború, a kapzsiság, a gonoszság, a betegség mindent elöntő áradatával, és úgy érzik, hiába könyörögnek. Felszakad szívből a sóhaj, hogy mi értelme ennek az egésznek, ha Isten nem azt teszi, amit az ember vár tőle.

Téged is átfőmál. Lehet, hogy Isten nem változtatja át egy varázsütéssel a nagy világ képét, de Szentlelke által ma is munkálkodik. Csendes, szelíd szóval formálja át milliók életét, és munkája nyomán megváltozik az ember élete, gondolkozása, cselekedete, és ezáltal lassan megváltozik körülötte a világ is. Ők a jelei annak, hogy Jézus valóban feltámadt és él, és Lelke által munkálkodik.

”

Bennünket is ilyen jelekké akar formálni Urunk. Ne más emberek életében akarjuk látni elsősorban Isten Szentlelkének munkáját, hanem a sajátunkban. Ahogy megbocsátja bűneinket, felszabadít egy új életre, hogy szeretni tudjuk azokat is, akik talán ártottak nekünk; hogy örömünk legyen a szomorúságunk felett is, és reménységgel tudjunk nézni a holnap felé.

Boldog bizonyosság. Ahol a ma is hozzánk lépő Jézust befogadják, ott az ő feltámadásának ereje hatni kezd, és láthatóan megváltozik egy élet. Hasonlítni kezd őhozzá. Az a legnagyobb öröm, ha a saját éle-

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ - ANDREA PIACQUADIO / PEXELS.COM

tünkben átélhetjük ezt. A szívünkben lévő kétség így válhat adventi és karácsonyi örömmé, boldog bizonyossággá, amelyet nem boríthat fel többé kívülről semmi más. Ezt megtapasztalva mondta Luther: „Az én lelkemben annyi öröm van, hogy senki sem tudná szívem szerint ellensége lenni.” Aki maga tele van örömmel, az szívesen okoz másnak is örömet, szívesen ad belőle. Annak olyan öröme van, amelyet az öröm legnagyobb ellensége, a gond sem tud elűzni.

■ KONDOR PÉTER

Imádkozzunk! Köszönjük, Urunk, hogy velünk akarsz lakni, hogy közel vagy hozzánk. Közel, mint az úrvacsorai kenyér és bor, csak ki kell nyújtani a kezünket érted. Közel, mint a Bibliánk, csak bele kell olvasnunk. Köszönjük, hogy új emberré formálsz. Köszönjük, hogy imádságban most trónod elé állhatunk. Töltsd be életünket igazi, mély, belső örömmel, országod derűjével és békéjével. Tégy áldássá bennünket! Ámen.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (november 27.) Vigyázzatok, meg ne feledkeztek arról a szövetségről, amelyet Istenetek, az Úr kötött veletek, és ne csináljatok magatoknak bálványszobrot semminek a képmására, ahogyan megparancsolta neked Istened, az Úr. 5Móz 4,23 (Kol 1,15; Mt 21,1–11; Róm 13,8–12; Zsolt 24) Aki megfelelkezik a Teremtő parancsáról, az a teremtményeit kezdi isteníteni, hiszen az ember imádatra, Isten imádatára lett teremtve. Isten félt bennünket attól, hogy lassan asszimilálódunk, hogy ki ne lógjunk a sorból, elfogadjanak bennünket, és egy kicsit ennek is, annak is engedünk, és kezd összerosódni az értékrendünk. Kilépvé szövetségéből, így védtelenül magunkra maradunk. Engedjük, hogy ő tisztítson meg minden kettősségtől, ami zavarja az egyértelműséget.

Hétfő (november 28.) Ezért egészen bizonyosnak tartjuk a prófétai beszédet, amelyre jól teszitek, ha figyeltek, mint sötét helyen világító lámpásra, amíg felvirrad a nap, és felkel a hajnalcillag szívetekben. 2Pt 1,19 (Ézs 62,6a; 1Pt 1,[8–9]10–13; Ézs 4,2–6) Ne csak emberi bölcsességet keressünk a Szentírásban, merjünk többet várni – és többet is találunk. Vegyük bátran kézbe életünk nehéz pillanataiban, gyógyulást és békességet keresve szívünknek. A Szentlélek ereje árad így az életünkbe, hogy minden szomjúságunkat enyhítse. Imádkozunk halló fülekért és értő szívért, hogy az emberi szavakban megérthessük Isten akaratát, megláthassuk az élő Jézus Krisztus alakját, aki kész elvezetni bennünket minden igazságra.

Kedd (november 29.) Elfáradnak és ellankadnak az ifjak, még a legkiválóbbak is megbotlanak. De akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a sasok, futnak, és nem lankadnak meg... Ézs 40,30–31 (2Tim 2,1; Zsid 10,32–39; Ézs 5,1–7) Az élet nagy ajándék és egyben feladat, sokszor azonban fárasztó teher is. A kérdés ezért nem is az, hogy kit milyen terhek súlya nyom, mert teher mindig lesz rajtunk, hanem az, hogy honnan lesz hozzá erő. Ha pedig van új erő, akkor elhordozhatók a terhek. Milyen jó, hogy van egy olyan erő, mennyei erő, Isten Lelkéből való erő, melynek ő maga a forrása, és annak adja, aki alázattal kéri, vele közösségben van, őt a szívébe fogadja!

Szerda (november 30.) Jézus mondja: Én vagyok az élet kenyere: aki éhhezám jön, nem éhez meg, és aki énbennem hisz, nem szomjazik meg soha. Jn 6,35 (Ézs 40,29; Kol 1,9–14; Ézs 5,8–24) A korabeli emberek nálunk jobban tudták, hogy az életet adó víz és az élet kenyere, ezáltal az örök élet és a halhatatlanság milyen régi vágya az emberiségnek. Jézus azt mondja, hogy mindez valósággá vált őbenne. Ő az élet kenyere, meny-

nyi kenyér, minden lelki éhség és szomjúság kioltására. Isten kenyere, mely „a mennyből száll le, és életet ad a világnak” (Jn 6,33). Mindenkinek része lesz tehát az örök életben, aki hozzá jön, aki őbenne keresi azt.

Csütörtök (december 1.) Adjatok hálát Istennek, az Atyának mindenkor mindenért. Ef 5,20 (1Móz 35,3; 1Thessz 5,2–6; Ézs 6,1–13) A hála a hívő ember életének alapmotívuma, amely meg kell, hogy határozza minden gondolatunkat és cselekedetünket. Nemcsak akkor kell köszönetet mondanunk Istennek, amikor valami egészen különleges kérésünk, vágyunk teljesül, hanem „mindenkor mindenért”. Mindazért is, amit olyan természetesnek, magától értetődőnek gondolunk, és nagyon tud hiányozni, amikor nélkülözniük kell, pedig addig soha nem mondtunk köszönetet érte. Minden ajándék, hiszen semmink nincs, amit ne kaptunk volna. A hála ne csak egy gyors köszönetmondás legyen az ajkunkon, hanem legyen magatartássá, az életünket átható belső erővé.

Péntek (december 2.) A Lelket ne oltsátok ki, a prófétálást ne vessétek meg, de mindent vizsgáljatok meg: a jót tartsátok meg. 1Thessz 5,19–21 (4Móz 11,29b; Ez 37,24–28; Ézs 7,1–9) Csodálatos életet, megszentelt életet formál a mi Urunk az ő műhelyében. Ez az új élet tehát nem a mi munkánk és akarata eredménye, amint az anyag sem tudja megformálni önmagát, hanem ehhez mesterre van szüksége: így munkálkodik Szentlelke által bennünk és rajtunk az Isten. Engedjük, hogy átvilágítsa egész életünket, tisztítson, erősítsen, bátorságot adjon. Formáljon akarata szerint, szenteljen meg teljesen, hogy alkalmas eszközei legyünk a szolgálatban, és így áldásá legyen az életünk.

Szombat (december 3.) Ha tehát a Fiú megszabadít titeket, valóban szabadok lesztek. Jn 8,36 (Zsolt 102,20–21; Fil 1,3–11; Ézs 7,10–25) Amikor csak eloldják a vitorlásnak a parthoz rögzítő köteleit, a hajó attól még nem lesz szabad. Azért engedik el, hogy a rendeltetésének megfelelően vegye igénybe a szél erejét, és képes legyen az irányított mozgásra. Jézus is így szabadít meg bennünket. Valamitől, valamire. Megszabadít megkötöttségeinktől, haragtól, sértettségtől, irigységtől, bosszúvágytól, megszabadít a bűntől, és szabaddá tesz a szeretet cselekvésére. Szabaddá tesz attól is, hogy mindig a magunk életével foglalkozunk, és segít elfordulva magunktól észrevenni a másikat, a szegényt, a rászorulót, a magányost, a szomorkodót; az ő számukra bennünket tesz erejének és vigasztalásának, derűjének és ajándékainak csatornájává.

2022 – Országjáró evangélikus téli könyvvásárok

november 12., szombat, 13–18 óra: téli könyvvásár

Helyszín: **Dombóvári** Evangélikus Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola (Tolna–Baranyai Evangélikus Egyházmegye, 4. családi és missziói nap)

november 28., hétfő, 18–19 óra: adventi beszélgetés és könyvvásár

Helyszín: **Debrecen**, Karakter 1517 Könyvesbolt és Kávézó
Az *Imádkozz velünk! – Imádságok, történetek* című kötet szerkesztőjével, Szabó Lajos nyugalmazott rektorral (EHE) Bodó Sára rektor-helyettes (DRHE) és Fekete Károly tiszántúli református püspök beszélget. Moderátor: Asztalos Richárd evangélikus lelkész.

december 2., péntek, 14–20 óra

december 3., szombat, 9–17 óra: adventi könyvvásár

Helyszín: Budapest, Lónyay Utcai Református Gimnázium és Kollégium

december 3., szombat, 13.30–16.30

Völgyessy Szomor Fanni koncertje, adventi felolvasódélután és könyvvásár
Helyszín: **Vanyarc**, evangélikus templom

december 7., szerda, 9–17 óra: adventi könyvvásár

Helyszín: **Győr**, Széchenyi István Egyetem, aula

december 7., szerda, 17–19.30: adventi felolvasóest és könyvvásár

Helyszín: **Székesfehérvár**, evangélikus gyülekezeti terem

december 8., csütörtök, 16–19 óra: adventi könyvvásár

17 órától: felolvasóest

Helyszín: **Szombathely**, evangélikus kápolna

december 10., szombat, 10–17 óra: adventi könyvvásár

15 órától: könyvbemutató

Helyszín: **Kiskőrös**, evangélikus imaház
Az *Imádkozz velünk! – Imádságok, történetek* című kötet szerkesztőjével, Szabó Lajos nyugalmazott rektorral (EHE) Arató Lóránd evangélikus lelkész beszélget.

A webáruházban előre leadott rendeléseket a Luther Kiadó ingyenesen kiszállítja a könyvvásárok helyszíneire, illetve az útközben érintett településekre.

Sok szeretettel várunk minden érdeklődőt az eseményekre!

☎ +36 (1) 317-5478

@ kiado@lutheran.hu

✉ 1085 Budapest, Üllői út 24.

lutherkiado.hu

 LUTHER
KIADÓ
hiszem – olvasom – értem

Éld áldásként minden napod!

Falinaptár 2023 Varga Gyöngyi áldásaival

2800 Ft
-15% 2380 Ft

Inspiráció a mindennapokra:

- havi áldásmondások
- meditatív fotók
- jelölhető napok
- praktikus, spirálos kivitel
- ajándékba vagy a család örömére

MEGRENDELHETŐ

a (+36) 1/317-5478-as telefonszámon
vagy a kiado@lutheran.hu e-mail-címen,
megvásárolható webáruházunkban
(lutherkiado.hu).

Személyesen október végétől
keresse könyvesboltunkban
(Budapest VIII. ker., Üllői út 24.).

lutherkiado.hu

